

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Tokijský proces

Jana Konopová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: Moderní dějiny

Diplomová práce

Tokijský proces

Jana Konopová

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.

Plzeň, prosinec 2014

.....

Děkuji PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za cenné rady, odborné připomínky a vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	VÁLKA V PACIFIKU A NÁSLEDNÁ OKUPACE JAPONSKA	7
	2.1 Válka v Pacifiku	7
	2.2 Konec války a japonská kapitulace.....	9
	2.3 Japonsko po válce	11
	2.4 Konec okupace.....	14
3	PŘÍPRAVA TOKIJSKÉHO PROCESU	15
	3.1 Členové tribunálu	18
4	OBŽALOBA A HLAVNÍ OBŽALOVANÍ.....	20
	4.1 Obžaloba	20
	4.2 Obžalování	22
5	PRŮBĚH PROCESU.....	34
6	ROZSUDEK.....	39
	6.1 Jednotlivé rozsudky	41
	6.2 Potvrzení rozsudku a nesouhlasná vyjádření.....	47
	6.3 Bezprostřední reakce japonské společnosti.....	48
7	OBDOBNÉ VÁLEČNÉ PROCESY.....	51
	7.1 Norimberský proces.....	51
	7.2 Další válečné procesy v Evropě.....	54
	7.3 Procesy s válečnými zločinci na Dálném východě.....	55
	7.3.1 Britské vojenské úřady.....	56

7.3.2	Vojenské úřady Spojených států amerických.....	57
7.3.3	Australské vojenské soudy	59
8	ZÁVĚR	61
9	BIBLIOGRAFIE.....	66
9.1	Prameny a literatura	66
9.2	Studie	68
	RESUMÉ	71

1 ÚVOD

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu se stal společně s obdobným procesem v německém Norimberku významným historickým i právním mezníkem. V průběhu těchto procesů byli krátce po druhé světové válce souzeni nejvýznamnější příslušníci poražených států, Japonska a Německa, kteří byli obžalováni z podílu na rozpoutání tohoto světového konfliktu. Vzhledem k dřívější porážce nacistického Německa se Norimberský tribunál odehrával před Tokijským, díky čemuž mohl Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ stavět na právních principech, které byly kodifikovány již v Německu. Tyto principy se týkaly rozdělení hlavních zločinů do tří kategorií – souzeny byly zločiny proti míru, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny, přičemž každá kategorie byla zcela nově definována.

Ke vstupu Japonska do světového válečného konfliktu došlo 7. prosince 1941 nečekaným útokem na Havajské ostrovy, americkou tichomořskou základnu. Japonsko zapojení se do války dlouho plánovalo, ke konečnému rozhodnutí došlo v souvislosti se sbližováním s nacistickým Německem, stejně jako vinou nepříznivého vývoje mezinárodní politiky a narůstajících hospodářských sankcí. Tyto sankce reagovaly na japonskou agresivní válku proti Číně, která začala již roku 1931 bez oficiálního vyhlášení války ze strany Japonska, a docházelo při ní k velkým ztrátám na životech mezi civilním obyvatelstvem. Druhá světová válka skončila pro Japonsko 2. září 1945, kdy došlo k podpisu japonské kapitulace na palubě americké lodi *Missouri*. Tímto datem rovněž formálně začala spojenecká okupace Japonska, která trvala necelých sedm let. Vrchním velitelem spojeneckých sil se stal generál Douglas MacArthur, jemuž byla podřízena celá okupační administrativa společně s přítomnými americkými a britskými vojenskými jednotkami. Pod vedením generála MacArthura se také začal formovat Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ. Příkaz k zatčení prvních podezřelých byl vydán již v první polovině září roku 1945. Samotný Tokijský tribunál následně zasedal od května 1946 do listopadu 1948.

Cílem předkládané diplomové práce je analýza procesu s japonskými válečnými zločinci, jež následoval po prohře Japonska ve druhé světové válce. Z tohoto důvodu je pozornost věnována již samotnému průběhu tohoto konfliktu, především se zaměřením na oblast Tichého oceánu. Další část práce se věnuje poválečnému období spojenecké okupační správy v Japonsku, stejně tak i na japonskou společnost a její vnímání Tokijského procesu. V souvislosti se zvoleným tématem je důležité rovněž zmínit obdobné válečné procesy s válečnými zločinci v různých částech světa. Pozornost bude věnována především podobně důležitému procesu s nacistickými zločinci v Norimberku, stranou nezůstanou ani menší soudy pod vedením evropských států. Zmíněny budou i válečné soudy, které se odehrávaly na Dálném východě, taktéž pod patronací spojeneckých národů.

Diplomová práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol, které jsou pro větší přehlednost děleny na jednotlivé podkapitoly. První část je věnována japonskému působení ve druhé světové válce a následné spojenecké okupaci. První kapitola též zahrnuje japonskou porážku ve druhé světové válce a následnou cestu k podpisu kapitulace 2. září 1945. Tato kapitola následně stručně mapuje spojeneckou okupační správu, tedy období od konce druhé světové války v Japonsku do 28. dubna 1952, kdy vešla v platnost sanfranciská mírová smlouva, na jejímž základě získalo Japonsko opět svoji nezávislost.

Následující čtyři kapitoly jsou soustředěny na samotný Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ. Pozornost je věnována formování procesu. Rovněž jsou zde zmíněni jednotliví členové tribunálu: jedenáct soudců z řad spojeneckých národů a zástupci žaloby a obhajoby. V neposlední řadě je zde zmíněna hlavní obžaloba a 28 obžalovaných vrchních představitelů Císařského Japonska. Tento oddíl uzavírá kapitola věnující se konečnému rozsudku, na jehož základě bylo sedm obžalovaných odsouzeno k trestu smrti pověšením.

V závěrečné kapitole je hlavní pozornost věnována obdobným procesům s válečnými zločinci z řad nepřátel, které se odehrávaly po skončení druhé světové války v dalších státech. V první řadě Norimberskému procesu s nacistickými válečnými zločinci, jenž byl společně s Tokijským tribunálem nejvýznamnějším a největším svého druhu. Zasedal od listopadu 1945 do října následujícího roku, a právě při tomto procesu se poprvé na veřejnost dostaly zprávy o nacistických válečných zločinech.

Diplomová práce byla zpracována na základě vydaných pramenů a dostupné odborné literatury v českém a anglickém jazyce. V českém prostředí výlučná monografie o Mezinárodním vojenském tribunálu pro Dálný východ dosud nevyšla. Vzhledem k rozličnému původu publikací je nutné pohlížet na informace v nich obsažené kriticky, a to zejména u ruských autorů či u memoárů.

Významný zdroj informací pro tuto práci tvořily vydané protokoly Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ pod dohledem editorů Neila Boistera a Roberta Cryera *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments*. V plném znění jsou zde uvedeny rozsudky nad obžalovanými japonskými představiteli, stejně jako nesouhlasná vyjádření tří soudců. Čerpáno bylo také z memoárů generála Douglase MacArthura (*Odvaha byla pravidlem*) společně se vzpomínkami člena Tokijského tribunálu, nizozemského soudce B. V. A. Rölinga (*Tokijský proces*), zároveň autora jednoho ze tří nesouhlasných rozsudků. Na tyto publikace je nutno nahlížet kriticky, neboť se jedná o osobní a subjektivní náhled na danou problematiku, což se týká především soudce Rölinga, jehož publikace je psaná formou rozhovoru. Na druhé straně tímto rozhovorem vysvětluje některé právní aspekty Tokijského tribunálu a jeho počátky.

Z odborné literatury byly pro zpracování této diplomové práce nejprínosnější především tyto publikace: *Hirohito a vznik moderního Japonska* od amerického historika Herberta P. Bixe a *The Tokyo*

International Military Tribunal. A Reappraisal od profesora práv Neila Boistera. Bix ve svém díle podrobně mapuje historický i politický vývoj v Japonsku jak před druhou světovou válkou, tak i po jejím konci. Všechny předkládané události spojuje postava císaře Hirohita, který se na nich z pozice své vysoké funkce rovněž podílel. Na základě rozhodnutí Spojených států amerických ale nebyl za své činy stíhán a po druhé světové válce se mohl nadále podílet na budování moderního Japonska. Boister se ve své knize pokusil o zhodnocení procesu a shrnutí všech podstatné závěry, z něj plynoucích.

Otázce samotného Tokijského procesu se věnují především tyto dvě anglicky psané publikace: *Victors' Justice. The Tokyo War Crimes Trial* amerického historika Richarda H. Mineara a *Beyond the „Judgment of Civilization“*. *The Intellectual Legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949* japonského historika Keie Ushimury. K těmto knihám je však nutné přistupovat kriticky, neboť jasně prezentují projaponský pohled. Obě díla podávají velmi dobrý popis Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, včetně ustanovení Tribunálu, představení účastníků a všech obžalovaných. To vše je doplněno o kritiku spojeneckého postupu a obvinění z prosazení jednostranné „spravedlnosti vítězů“, při které byly ignorovány zločiny druhé strany. Důležité pro další výzkum byly rovněž souborné práce, přinášející ucelený pohled na danou dobu a konkrétní dějinné události. Využita byla například monografie historika Johna Tolanda *The Rising Sun. The Decline and Fall of the Japanese Empire 1936–1945*. Tato kniha analyzuje především vývoj japonské politiky v daném období na základě pramenů. Dále kompilační publikace editována historikem Jamesem E. Auerem *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor. Who Was Responsible?* A v neposlední řadě také obsáhlá monografie historika Maria B. Jansena *The Making of Modern Japan*, v níž autor přibližuje historický a politický vývoj v Japonsku od dob reformů Meidži až poválečné období.

Pro kapitolu věnovanou druhé světové válce a spojenecké okupaci byly stěžejní zejména tyto publikace: *Demystifying Pearl Harbor. A New Perspective from Japan* japonského historika Takeo Iguchiho, v níž se autor věnuje zejména problematice vnitřní a zahraniční politiky a otázce napadení Spojených států amerických Japonskem, *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida, and Postwar Japan* amerického historika Richarda B. Finna, který se soustředí na poválečnou situaci v Japonsku a následnou spojeneckou okupační správu či *Dějiny Japonska* autorů Edwina O. Reischauera a Alberta M. Craiga, z nichž byly čerpány především informace o japonské společnosti po druhé světové válce. K doplnění informací o válce v Pacifiku byla použita tato díla: *Pearl Harbor* od českého historika Ivana Brože, *Cestou samurajů a Pád Nipponu* od profesora Aleše Skřivana, stejně jako *Peklo na Východě* od britského dokumentaristy Laurence Reese společně s titulem *Americký orel proti vycházejícímu slunci* od amerického historika Alana Schoma.

Na tomto místě považuji za nutné zmínit, že k pracím sovětských autorů Marka Jurjeviče Raginského (*Mezinárodní proces proti hlavním japonským válečným zločincům*) a Lva Nikolajeviče Smirnova (*Soud v Tokiu*) bylo přistupován značně kriticky s ohledem na období jejich sepsání a zemi původu jejich vzniku. Smirnovovo dílo přibližuje atmosféru Mezinárodního vojenského tribunálu v Tokiu, stejně jako představuje nejdůležitější obžalované a jejich životní dráhy.

V menší míře byla použita díla mapující japonské válečné zločiny, a to zejména: *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách* od historika Janice Andersona, *Válečníci vycházejícího slunce. Historie japonského válečnictví* od historika Roberta B. Edgertona, *Japonské gestapo. Vraždění, chaos a mučení ve válečné Asii* od historika Marka Feltona či *Rytíři Bušidó* Edwarda od lorda F. L. Russela. Všechny tyto uvedené publikace dokumentují japonské zločiny páchané na civilním obyvatelstvu, stejně jako na válečných zajatcích, jež se udály již před druhou světovou válkou i během ní. Později se s těmito zjištěními seznámila široká veřejnost v průběhu jednání Tokijského tribunálu.

Nebyly opomenuty ani cizojazyčné studie, z nichž mnohé byly uveřejněny již krátce po konání Mezinárodního soudního tribunálu pro Dálný východ.

2 VÁLKA V PACIFIKU A NÁSLEDNÁ OKUPACE JAPONSKA

Japonsko vstoupilo do druhé světové války 7. prosince 1941, kdy došlo k napadení americké Tichomořské základny na Havaji. Při tomto nečekaném útoku byly potopeny čtyři americké bitevní lodě: *Arizona*, *California*, *Oklahoma* a *West Virginia*. V přístavu nekotvily žádné letadlové lodě, což Japonci nesli nelibě. Později se tato okolnost stala důležitou pro vedení námořní války v Pacifiku.¹ Dne 8. prosince 1941 americký prezident Franklin Delano Roosevelt oslovil obě komory Kongresu s žádostí, aby byla vyhlášena Japonsku válka. Kongres okamžitě schválil vstup Spojených států do války proti Japonsku, proti zapojení se do konfliktu hlasovala jen Jeanette Rankinová² z Montany. Téhož dne vyhlásila Japonsku válku společně se Spojenými státy americkými i Velká Británie.³

2.1 Válka v Pacifiku

Vyhlášením války Japonsku ze strany USA se válka stala světovým konfliktem, druhou světovou válkou. Počátek bojů v Tichomoří se nesl především v duchu velkého a rychlého triumfu japonské Císařské armády. Plán nejvyššího velení se soustředil na sérii překvapivých a značně ambiciózních útoků. Ve všech těchto směrech prokázali Japonci své vojenské schopnosti tak přesvědčivě, že to jejich protivníky vysoce zneklidnilo.⁴ Od 8. prosince 1941 do konce ledna 1942 probíhala japonská ofenzíva proti nepřipraveným koloniálním jednotkám v jihovýchodní Asii. Během těchto prvních měsíců následovalo jedno vítězství za druhým.⁵ Po ochromení části amerického loďstva v Pearl

¹ BROŽ, Ivan, *Pearl Harbor*, Praha 2011, s. 136–137.

² Jeanette Rankinová (1880–1973) se v roce 1916 stala první zvolenou ženskou zástupkyní v Kongresu. Opět byla zvolena v roce 1940 a v obou funkčních obdobích zažila hlasování o vstupu USA do první a druhé světové války. Vzhledem ke své příslušnosti k pacifistickému proudu hlasovala v obou případech proti vstupu Spojených států amerických do světových konfliktů. SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejícímu slunci*, Brno 2005, s. 172.

³ Tamtéž, s. 171–172.

⁴ REES, Laurence, *Peklo na Východě*, Praha 2011, s. 61.

⁵ Tento japonský blitzkrieg neposkytl spojencům žádný čas ke vzpamatování a k nabrání sil na protiofenzívu. Japonské námořní letectvo se dokázalo v krátkém časovém údobí zmocnit již vybudovaných britských a amerických letišť v jihovýchodní Asii a na Filipínách, odkud pak mohlo rychleji postupovat a dobývat společně s japonskými pozemními silami další a další

Harboru, a po potopení britských plavidel *Prince of Wales* a *Repulse* v Siamském zálivu, zahájili japonští letci útok na Filipíny. Velmi brzy rovněž padly ostrovy Guam a Wake následované Hong Kongem. Na začátku ledna 1942 pak došlo k obsazení filipínské Manily a na konci měsíce se Japonci zmocnili australské námořní a letecké základny Rabaul v Nové Británii.⁶

Polovina roku 1942 znamenala obrat ve vývoji války v Pacifiku, došlo totiž ke dvěma důležitým bitvám, ve kterých již Japonci nezaznamenali svá dřívější drtivá vítězství – jednalo se o bitvu v Korálovém moři a u ostrova Midway. Spojenci se snažili zabránit tomu, aby se Japonci zmocnili města a přístavu v Port Moresby na Nové Guineji, což mělo za následek, že ve dnech 7.–9. května 1942 vypukla bitva v Korálovém moři, první námořní bitva letadlových lodí. Střet skončil nerozhodně. Na americké straně byl potopen *Lexington* a poškozen *Yorktown*, na japonské straně se jednalo o letadlovou loď *Šóhó* a *Šókaku* byla poškozena. Ze strategického hlediska ale byla touto nerozhodnou bitvou zastavena japonská invaze na Novou Guineu.⁷

Dne 4. června 1942 se uskutečnily hlavní boje bitvy o Midway, které měly katastrofální dopad pro Japonsko. I přes početnější převahu utrpělo Spojené loďstvo velké ztráty – potopeny byly čtyři japonské letadlové lodě,⁸ daleko větší ztrátu však způsobila bitva v řadách zkušených pilotů. Tuto újmu se v dalším válečném vývoji nepodařilo zaplnit a japonský *blitzkrieg* tímto střetnutím definitivně skončil.⁹

V první polovině roku 1943 Japonci ztratili nejen ostrov Guadalcanal,¹⁰ součást Šalamounových ostrovů, ale také padly jejich

území. V japonských rukou se tak soustředily rozhodující tichomořské strategické oblasti. BIX, Herbert P., *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002, s. 342–343.

⁶ Tamtéž, s. 342–343.

⁷ SMITH, Peter C., *Bitva o Midway*, Brno 2005, s. 15–16.

⁸ Potopeny byly *Kaga*, *Akagi*, *Sorjú* a *Hirjú*. REES, s. 84.

⁹ SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, Praha 1997, s. 275–276.

¹⁰ Na ostrov Guadalcanal zahájily americké síly admirála Nimitze a generála MacArthura první menší útoky 7. srpna 1942, vylodilo se 19 000 vojáků námořní pěchoty. Na ostrově a v jeho okolí se během následujícího půlroku odehrálo bezpočet pozemních a námořních bitev, díky

výsipy na Nové Guineji a byli poraženi u Aleutských ostrovů. Válka v Pacifiku se po těchto spojeneckých úspěších stala válkou vleklou a obrannou, kdy byly boje vedeny o každý ostrov či menší pevnost. Série japonských neúspěchů v následujícím období pokračovala, poněvadž americké jednotky provedly výsadky v další části Šalamounových ostrovů a Císařská armáda rychle ztrácela své pozice.¹¹ Následovaly velké vojenské operace, které postupně přivedly spojenecká vojska až k Japonským ostrovům. Jedno z nejničivějších a také nejnákladnějších tažení začalo ofenzívou na jihu, která se postupně táhla od Šalamounových ostrovů do Nové Guineje a na Filipíny.¹² Během první poloviny roku 1943 zaznamenaly americké síly výrazný postup na filipínském ostrově Luzonu, i když samotné boje na Filipínách trvaly do konce války. Americké jednotky se rovněž vylodily na ostrovech Okinawa a Iwodžima,¹³ kde narážely na zoufalý odpor japonských pozemních jednotek.¹⁴ Císař Hirohito ještě v květnu roku 1945 stále doufal, že se podaří v rámci bojů od dubna do června 1945 na Okinawě japonské armádě zvítězit. Přestože ztráty na japonské straně nakonec dosáhly nebývalých rozměrů: 120 000 vojáků a 150 000 civilistů, pokračovalo Japonsko v odporu.¹⁵

2.2 Konec války a japonská kapitulace

Japonsko trpělo pod ničivými nálety bombardérů B-29 se zápalnými pumami, které rychle pohlcovaly převážně dřevěné obytné zástavby japonských měst. Kromě Tokia byla ve větší míře zasažena města jako Nagoja, Jokohama, Ósaka či Kóbe. Zničeno bylo celkem na dva miliony budov a třináct milionů Japonců ztratilo střechu nad hlavou. Objevily se vážné surovinové nedostatky, úroda rýže byla nejnižší od roku 1905, ale i

nimž došlo k nezanedbatelnému ochromení japonského letectva. Tyto těžké boje znamenaly velký obrat v celém vývoji tichomořské války. BIX, s. 350–351.

¹¹ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, Praha 2006, s. 61–62.

¹² CRAIG, Albert M., REISCHAUER, Edwin O., *Dějiny Japonska*, Praha 2009, s. 265.

¹³ Američané se na Iwodžimě vylodili v únoru roku 1945. Japonští obránci ostrova tentokrát nebránili vylodění otevřeným útokem, nýbrž se zakopali v četných jeskyních a odtud se urputně bránili. Při obraně ostrova zahynula prakticky celá místní posádka o počtu 20 000 mužů. SCHOM, s. 498.

¹⁴ BIX, s. 371–372.

¹⁵ Tamtéž, s. 373.

přes tyto obrovské ztráty se Japonsko nepřipravovalo ke kapitulaci, Japonci byli ochotni bránit své domovy do posledního dechu.¹⁶

Mimo jiné i z tohoto důvodu se nakonec nový americký prezident Harry S. Truman rozhodl posvětit praktické použití jaderné zbraně, výsledek projektu Manhattan¹⁷. K tomuto kroku vedla snaha o co nejrychlejší ukončení války v Pacifiku, zvláště poté, co Japonsko nereagovalo na podmínky obsažené v Postupimské deklaraci vydané 26. července 1945 na spojenecké konferenci v Postupimi.¹⁸

Američané v odpovědi na negativní vývoj vyjednávání o kapitulaci zintenzivnili přípravy k nasazení atomových bomb. Dne 6. srpna 1945 byla shozena jaderná zbraň na Hirošimu a 9. srpna 1945 bylo zasaženo Nagasaki. Škody byly obrovské. V Hirošimě podle odhadů výbuch na místě zabil na 140 000 obyvatel, v následujících letech na následky ozáření zemřelo dalších 100 000 osob. V Nagasaki bylo na místě zabito asi 40 000 osob a více než 60 000 jich bylo zraněno.¹⁹ V reakci na ničivé útoky a hrozící přímý útok na Japonské ostrovy byla v noci z 9. na 10. srpna 1945 svolána císařská konference, kde byl následně koncipován Císařský edikt o ukončení války. Kabinet premiéra Kantaró Suzukiho Císařský edikt následně 14. srpna schválil. Následujícího dne v poledne se Japonci shromáždili okolo svých rozhlasových přijímačů a vyslechli projev svého císaře, který přijal Postupimskou deklaraci, poněvadž se válka vyvinula v neprospěch Japonska.²⁰ K podpisu japonské kapitulace následně došlo 2. září 1945 na palubě americké lodi *Missouri* kotvící toho času v Tokijském zálivu. Na palubě byli přítomni členové spojenecké delegace v čele s admirálem Chesterem W. Nimitzem s generálem MacArthurem, japonskou delegaci vedl ministr

¹⁶ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 192–193.

¹⁷ Projekt Manhattan byl krycí název pro vývoj atomové bomby pod vedením USA a probíhal v letech 1942–1946 v Los Alamos. Tento projekt vedl generál Leslie Groves a fyzik Robert Oppenheimer.

¹⁸ Postupimská deklarace byla výzvou k bezpodmínečné japonské kapitulaci po tom, co byla ukončena válka v Evropě proti nacistickému Německu. Japonsko odmítalo deklaraci uznat zvláště proto, že zde nebylo zaručeno neměnné postavení císaře Hirohita. SKŘIVAN, *Japonská válka 1931–1945*, s. 469–471.

¹⁹ BIX, s. 386.

²⁰ Tamtéž, s. 404.

zahraničí Mamoru Šigemicu. Po kapitulacním ceremoniálu zůstalo Japonsko až do roku 1952 pod americkou okupační správou.²¹

2.3 Japonsko po válce

Spojenecká okupace Japonska trvala necelých sedm let, nejtěžší však byl její počátek. Prvních 200 dní okupace bylo značně dramatických i významných zároveň. Jednalo se totiž o období, během kterého byli Japonci ochotni uskutečnit mnohé změny, ale zároveň byli zklamaní a rozčarování z naprostého převrácení dosavadních životních hodnot.²²

Hlavním úkolem spojenecké okupace se mělo stát osvobození Japonska od totalitní vojenské vlády a reforma vlády zevnitř. Okupace měla současně přeměnit charakter japonského národa a vést jej vstříc demokratickým principům. Nastíněného kurzu se zejména držel vrchní velitel spojeneckých sil generál Douglas MacArthur. Po dobu okupace se snažil vyvarovat drastických zásahů, které by byly v rozporu s japonskou kulturní tradicí a s japonským způsobem života. Američané a Japonci k sobě v průběhu okupace chovali vzájemnou úctu, proto bylo její trvání více než prospěšné pro oba národy.²³

V první řadě muselo dojít k jisté stabilizaci japonského průmyslu a hospodářství, obě odvětví neměla daleko ke kolapsu. Na konci války se potraviny staly ve městech nedostatkovým zbožím a průmyslová výroba klesla na pětinu válečné produkce. Dalším problémem byla masivní nezaměstnanost, která se ještě zvýšila navrácením uprchlíků a demobilizovaných vojáků. Značný příliv finanční a materiální pomoci, především ze strany Spojených států amerických, výrazně pomohl k nastartování japonského hospodářství a ekonomiky. V neposlední řadě

²¹ SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 250–251.

²² FINN, Richard B., *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida and Postwar Japan*, Berkeley 1992, s. 43.

²³ MACARTHUR, Douglas, *Odvaha byla pravidlem*, Praha 2010, s. 165–168.

bylo zachráněno mnoho tisíc obyvatel od smrti hladem a vlivem rychle se šířících nemocí.²⁴

Formálně byla americká okupace zahájena po podpisu japonské kapitulace na palubě americké lodi *Missouri*. Struktura okupační správy měla mít původně mezinárodní charakter a vykonávat ji měla třináctičlenná Komise pro Dálný východ ve Washingtonu pod patronací Spojenců (Spojených států amerických, Velké Británie, Sovětského svazu a Číny), ale ve skutečnosti většinu důležitých rozhodnutí činili Američané.²⁵ Vrchním velitelem spojeneckých sil²⁶ se stal generál MacArthur, ten rovněž působil i jako hlavní vykonavatel okupace. Byly mu výhradně podřízeny přítomné části amerických a britských jednotek.²⁷

Japonsko nakonec nebylo spravováno přímo pouze zahraničními jednotkami. Okupační armáda řídila zemi skrze japonské vládní orgány. Vrchní velení okupačních sil mělo své sídlo v Tokiu a dělilo se na různé sekce, které odpovídaly japonským ministerstvům. V japonských správních celcích, prefekturách, byly následně umístěny skupiny vojenské správy, které zde dohlížely na řádné zavádění reforem přicházejících z centra. Spojení mezi vrchním velením a japonskou vládou zajišťoval Ústřední styčný úřad, v němž působili převážně pracovníci ministerstva zahraničí. Postupně byla tato zprostředkovací funkce omezována. Od roku 1948 se přistupovalo k přímým kontaktům s jednotlivými ministerstvy.²⁸

V době spojenecké okupace se uskutečnilo mnoho reforem, které měly Japonsko přeměnit v moderní demokratický stát. Jednou z těch nejdůležitějších se stalo přijetí nové ústavy roku 1947, která nahrazovala ústavu z doby Meidži. Díky práci amerických poradců byly do textu ústavy zahrnuty rozsáhlé občanské svobody a ženám bylo přiznáno volební

²⁴ FINN, s. 50–51.

²⁵ FISHEL, Wesley R., *Japan under Macarthur. Retrospect and Prospect*. In: *The Western Political Quaterley* 4, 1951, 2, s. 214.

²⁶ Supreme Commander for the Allied Powers, SCAP.

²⁷ CRAIG, REISCHAUER, s. 270.

²⁸ Tamtéž, s. 271.

právo. Z tohoto důvodu byla tato ústava považována za vzor demokracie a lidských práv. Konečný návrh ústavy ve velké míře oslabil moc státního aparátu, parlament byl značně posílen, stejně jako soudnictví. Monarchie tak byla oslabena na úkor větší politické moci parlamentu a vlády.²⁹ Nová ústava přetvořila Japonsko v parlamentní stát a zaručovala základní lidská práva. K nejvýraznějším změnám patřila především změna císařova postavení. Dříve byl považován za posvátného a svrchovaného vládce, nyní se přeměnil v konstitučního monarchu a stal se symbolem jednoty národa, jež čerpá svou moc z lidu, kterému náleží svrchovaná moc. V důsledku této změny došlo k sekularizaci státu, oddělení od tradičního šintoistického náboženství.³⁰

Další reformní kroky se zaměřovaly na oblast hospodářství. V centru zájmu se ocitly tak zvané *zaibacu*, velké průmyslové a finanční konglomeráty, většinou ovládané jednou rodinou. Mezi největší a nevlivnější *zaibacu* patřily koncerny Micui, Micubiši, Jasuda a Sumitomo. Tyto čtyři společnosti na konci války ovládaly 68 % japonského průmyslu a výroby. Američtí ekonomové považovali *zaibacu* za mocnou sílu, která stála v pozadí za japonským vstupem do války, proto přicházely z Washingtonu pokyny na jejich omezení a rozdrobení na menší podniky. Na tyto reformy navazovalo obnovení volného podnikání. Omezení vlivu *zaibacu* na japonskou ekonomiku a průmysl se na určitou dobu podařilo, ale jen do skončení spojenecké okupace.³¹

Reformováno bylo rovněž někdejší feudálního uspořádání země, pozemkové držby. Japonští rolníci většinou pracovali na základě nerovných smluv, díky kterým vlastníci půdy získávali skoro vše, co rolníci na této půdě vypěstovali. Došlo k novému uspořádání, kdy byla půda vykoupena státem a následně rozprodána rolníkům za příznivé ceny, kteří se tak stali svobodnými vlastníky.³²

²⁹ MOORE, Ray A., *Comment. Reflections on the Occupation of Japan*. In: *The Journal of Asian Studies* 38, 1979, 4, s. 727.

³⁰ JANSEN, Marius B., *The Making of Modern Japan*, Cambridge 2000, s. 684.

³¹ FINN, s. 56–57.

³² MACARTHUR, s. 182–183.

2.4 Konec okupace

O ukončení okupace se začalo více hovořit v průběhu roku 1950. V červnu tohoto roku Japonsko navštívil zvláštní emisar amerického ministerstva zahraničí John Foster Dulles. V průběhu své návštěvy zjišťoval budoucí vyhlídky na uzavření mírové smlouvy s Japonskem. V téže době vypukla válka v Koreji.³³ Byl to právě vývoj mezinárodní situace v Koreji, který napomohl k ukončení spojenecké okupace a k cestě Japonska mezi moderní demokratické státy. Korejská válka rovněž umožnila velké oživení japonského průmyslu (především díky americkým vojenským zakázkám).³⁴ Závěrečná jednání o uzavření mírové smlouvy s Japonskem se odehrávala na počátku září 1951 v San Francisku, v budově tamější opery. Dne 8. září zde byla podepsána dohoda mezi Japonskem a 48 dalšími státy,³⁵ na jejímž základě získalo Japonsko od 28. dubna příštího roku opět svoji nezávislost. Tímto datem také formálně končila spojenecká okupace.³⁶

V konečném měřítku se stala spojenecká okupace trvajícím od 2. září 1945 do 28. dubna 1952 velmi důležitou pro poválečný vývoj Japonska. Bez obrovské americké finanční a potravinové pomoci by se válkou zničené Japonsko jen těžko v krátkém časovém horizontu zotavilo a zařadilo se mezi vyspělé státy. Americký vliv se projevil v ekonomických reformách, stejně jako v rámci nové podoby japonské ústavy. Úspěch spojenecké okupace rovněž závisel na osobě vrchního velitele spojeneckých sil – do této funkce byl prozíravě dosazen generál Douglas MacArthur, který i přes jasné direktivy z Washingtonu dokázal postupovat v souladu s japonským míněním a kulturou.

³³ FINN, s. 241.

³⁴ Tamtéž, s. 268.

³⁵ Mírovou smlouvu odmítla podepsat delegace SSSR, Československa a Polska. Zástupci Číny nebyli přizváni k jednání, stejně jako Itálie a Portugalsko. CRAIG, REISCHAUER, s. 278.

³⁶ Tamtéž, s. 278.

3 PŘÍPRAVA TOKIJSKÉHO PROCESU

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v Tokiu byl zřízen k potrestání válečných zločinců, podobně jako Norimberský tribunál v Německu, z jehož právních ustanovení vycházel. Tokijský tribunál působil od května 1946 do listopadu 1948. Souzeny měly být především zločiny proti míru, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Na lavici obžalovaných usedlo dvacet osm vrchních představitelů japonských ozbrojených i politických sil, konečný rozsudek si vyslechlo dvacet pět obviněných.³⁷

Potrestání válečných zločinců se stalo spojeneckým cílem potvrzeným Moskevskou deklarací v listopadu 1943 a později i Postupimskou deklarací v červenci 1945.³⁸ V srpnu 1945 byla v Londýně vypracována Londýnská dohoda, která obsahovala Chartu mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku a hlavní zásady procesu, mezi něž byly zahrnuty dva závažné zločiny, které dosud nebyly mezinárodním právem formulovány – zločiny proti míru a zločiny proti lidskosti. Na základě těchto dvou nově definovaných kategorií bylo možno postavit před soud nejvyšší německé představitele, kteří by jinak mohli uniknout spravedlnosti, a jejichž skutky byly hodny zvláštního potrestání. Na těchto postupech z Norimberku později stavěl i tribunál v Tokiu.³⁹ Po roce 1945 získaly válečné zločiny zcela nový význam a musely být mnohem lépe definovány. Zločin proti míru představoval plánování, přípravu, iniciování nebo vedení vyhlášené či nevyhlášené agresivní války, nebo války porušující smlouvy, dohody a záruky mezinárodního práva, nebo účast na společném plánu či spiknutí za účelem dosažení výše uvedených záměrů. Zločiny proti lidskosti znamenaly vraždění,

³⁷ Před vynesením rozsudku zemřeli přirozenou smrtí Jósuke Macuoka a Osami Nagano, Šúmei Ókawa se během procesu zhroutil a nakonec byl soudem označen za nepřítčetného a zbaven všech obvinění. MINEAR, Richard H., *Victors' Justice. The Tokyo War Crimes Trial*, Michigan 2001, s. 5.

³⁸ BIX, s. 445.

³⁹ RÖLING, Bernard Victor Aloysius, *Tokijský proces*, Praha 1995, s. 10.

vyhlazování, zotročování, deportace či jiné nelidské skutky páchané před válkou či během ní.⁴⁰

Krátce po japonské kapitulaci bylo jasné, že Spojenci brzy přistoupí ke splnění jednoho ze svých cílů – k zatčení a potrestání japonských válečných zločinců. Příkaz k zatčení prvních podezřelých vydal generál MacArthur již 11. září 1945. Téhož dne americká vojenská policie zatkla bývalého ministerského předsedu Hideki Tódžóa, který se při zatýkání pokusil o sebevraždu, lékaři jej však zachránili a on mohl později stanout před tribunálem.⁴¹

Hojně diskutovanou se stala otázka role samotného císaře Hirohita v rámci japonské agresivní politiky vedoucí k účasti ve druhé světové válce. Ke konci roku 1945, po zadržení většiny obžalovaných z válečných zločinů, vystoupila Austrálie společně s Novým Zélandem, že by císař měl být rovněž přítomen na lavici obžalovaných. Ministerstvo zahraničí Spojených států amerických posléze souhlasilo, že bude osoba císaře předmětem vyšetřování v rámci Tokijského tribunálu. Veškerá shromážděná svědectví budou později poslána do Washingtonu k prostudování.⁴² Na základě výpovědí obžalovaných se nakonec odstoupilo od obvinění císaře, neboť svědci shodně tvrdili, že císař neměl na vyústění japonské politiky žádný podíl. Hirohito podle nich jednal hrdinně a na vlastní pěst, jen aby ukončil zničující válku, tudíž by neměl být z ničeho vinen.⁴³

Generál MacArthur pevně stanovil způsob zatýkání hlavních válečných zločinců. Jednalo-li se o osobu dříve politicky činnou, musel japonský parlament nejprve tyto osoby na základě materiálů mezinárodní obžaloby zbavit poslanecké imunity a vydat příkaz k jejich zatčení. V příkazu pak bylo stanoveno datum, kdy se podezřelý měl sám dostavit do věznice Sugamo. Obvykle se jednalo o lhůtu deseti až patnácti dní.

⁴⁰ MINEAR, s. 7.

⁴¹ BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001, s. 272.

⁴² FINN, s. 71–72.

⁴³ BIX, s. 447.

Dne 6. prosince 1945 vydal parlament příkaz k zatčení bývalého trojnásobného ministerského předsedy Konoeho a lorda strážce císařské pečeti markýze Kidoa. Večer 15. prosince (krátce před vypršením stanovené lhůty) uspořádal Konoe recepci ve své vile a druhý den ráno byl nalezen mrtvý. Spáchal sebevraždu.⁴⁴

Hlavním žalobcem byl jmenován Joseph B. Keenan, který se společně se svými kolegy v prosinci 1945 zabýval organizací Mezinárodního vojenského tribunálu a Mezinárodní sekce obžaloby. Generál MacArthur postupoval podle směrnic zasílaných z Washingtonu, které jej mimo jiné opravňovaly ke snížení, schválení či změně všech vynesených rozsudků. Rovněž se generálovi nařizovalo, aby nepodnikal žádné závažné kroky proti císaři.⁴⁵

Dne 19. ledna 1946 byla vyhlášena Charta mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, která se stala právním základem tribunálu. Tato Charta, vydaná generálem MacArthurem, následně ustanovila složení, soudní působnost a funkce budoucího Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.⁴⁶ Stejně jako Charta mezinárodního tribunálu v Norimberku obsahovala vymezení nově zformulovaných zločinů proti míru a lidskosti. Chartu sestavovali hlavně američtí právníci (vrchní žalobce Joseph B. Keenan), teprve po vydání byl její obsah konzultován s ostatními Spojenci.⁴⁷

V průběhu února a března 1946 pokračovala činnost Mezinárodní sekce žaloby, jejíž výkonný výbor byl složen především z vedlejších žalobců, pocházejících ze zemí zastoupených v tribunálu. V jejím čele stál hlavní žalobce Keenan, kterému pomáhali další zkušení právníci. Celá sekce se soustředila na výslechy a výběr těch podezřelých, kteří měli být později obžalováni ze zločinů proti míru. Na americkém seznamu podezřelých první kategorie se objevilo třicet jmen, na britském jedenáct.

⁴⁴ SMIRNOV, Lev Nikolajevič, *Soud v Tokiu*, Praha 1979, s. 46–48.

⁴⁵ BIX, s. 449.

⁴⁶ BOISTER, Neil, *The Tokyo International Military Tribunal. A Reappraisal*, Oxford 2008, s. 25.

⁴⁷ MINEAR, s. 20.

Císař nebyl zastoupen ani na jednom ze seznamů. Australané oproti tomu předložili svůj seznam sta podezřelých, na kterém figurovalo i Hirohitovo jméno.⁴⁸

Výkonný výbor později snížil počet obžalovaných na osmadvacet, mezi nimiž nebyli zastoupeni žádní podnikatelé, představitelé inteligence, buddhističtí mniši, soudci ani novináři, kteří dříve hlásali militarismus a rasový fanatismus. Americká vojenská a hospodářská převaha měla velký vliv na výběr obžalovaných a na celý průběh Tokijského procesu. Ostatní Spojenci se velmi rychle podřídili nastolenému americkému kurzu a MacArthurovým pravomocím.⁴⁹

3.1 Členové tribunálu

Bylo rozhodnuto, že tribunál se bude skládat z jedenácti soudců a ze stejného počtu zástupců sboru žalobců. Každý z nich byl jmenován jednou z vítězných spojeneckých mocností – USA, SSSR, Velká Británie, Čína, Nizozemí, Francie, Austrálie, Nový Zéland, Kanada, Indie a Filipíny. Jednotliví zástupci se rozhodli pro vyslovení většinového rozsudku, od kterého se měl odvíjet konečný rozsudek.⁵⁰

Předsedou tribunálu byl jmenován australský zástupce Sir William Webb, soudce Nejvyššího australského soudu. Kanadu reprezentoval Edward Stuart McDougall, Čínu Mej Žu-ao, Francii Henri Bernard, Nizozemí Bernard V. A. Röling, Nový Zéland Harvey Northcroft, Velkou Británii Lord Patrick, Sovětský svaz generálmajor I. M. Zarjanov. Spojené státy americké zastupoval do července 1946 John P. Higgins, poté byl nahrazen generálmajorem Myronem C. Cramerem.⁵¹ Filipínská vláda určila svým zástupcem soudce Delfina Jaranillu, který se zúčastnil bataanského pochodu smrti. Indie jmenovala členem tribunálu soudce Vrchního soudu v Kalkatě Rádhábinóda Pála, který byl obráncem

⁴⁸ BIX, s. 453.

⁴⁹ Tamtéž, s. 454.

⁵⁰ RÖLING, s. 42.

⁵¹ MINEAR, s. 21.

japonského imperialismu a obžalované považoval za lidi, kteří jako první zahájili osvobození Asie.⁵²

Spravedlivý soud mělo zaručit jednání vedené v angličtině a japonštině. Francouzský soudce Bernard a ruský Zarjanov neuměli anglicky, čímž bylo dorozumívání velmi ztíženo. Každý z obžalovaných měl k dispozici japonského obhájce a americké poradce, pokud by byli potřeba.⁵³ Na druhé straně stáli žalobci, v čele s vrchním prokurátorem Josephem Keenanem. Vzhledem k mezinárodnímu složení tribunálu měl Keenan za asistenty žalobce z většiny zemí, které se procesu účastnily. Přítomni zde byl zástupce Austrálie Alan Mansfield, brigádní generál Henry Nolan za Kanadu, Siang Če-čun za Čínu, Robert L. Oneto z Francie, P. Govinda Menon za Indii, W. G. Frederick Borgerhoff-Mulder z Nizozemí, brigádní generál Ronald Quilliam z Nového Zélandu, Pedro Lopez z Filipín, Arthur Comyns-Carr za Velkou Británii a Sergej A. Golunsky ze Sovětského svazu.⁵⁴

Potrestání válečných zločinců se stalo jedním z hlavních spojeneckých cílů, který byl definován již v průběhu druhé světové války. Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ v mnohých ohledech navazoval na Norimberský proces. Stejně jako dříve v Německu byly v Tokiu souzeny zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. První pokyny k zatčení významných japonských činitelů učinil generál MacArthur již v první polovině září 1945. Následně byla ještě na konci roku jmenována Mezinárodní sekce obžaloby pod vedením zkušeného prokurátora Josepha B. Keenana. Právním základem celého procesu se stala Charta mezinárodního tribunálu pro Dálný východ vydaná v lednu 1946.

⁵² BIX, s. 455–456.

⁵³ RÖLING, s. 44.

⁵⁴ MINEAR, s. 20–21.

4 OBŽALOBA A HLAVNÍ OBŽALOVANÍ

4.1 Obžaloba

Obžaloba vznesená v rámci Tokijského mezinárodního tribunálu s japonskými válečnými zločinci se skládala z padesáti pěti bodů, které dále definovaly tři základní části: zločiny proti míru, konvenční válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.⁵⁵ Prvních třicet šest článků (bodů) vymezovalo zločiny proti míru, v rámci kterých byly zařazeny body popisující široké spiknutí trvajícím od 1. ledna 1928 do 2. září 1945, na kterém se obžalovaní podíleli jako jeho vůdci a organizátoři, ale též byli činěni zodpovědnými za jiné osoby, které vykonávaly tento plán či spiknutí.⁵⁶ Předmětem tohoto plánu mělo být zajištění japonské vojenské, námořní, politické a ekonomické dominance ve východní Asii a nad Pacifickým a Indickým oceánem, stejně jako nad sousedními zeměmi a ostrovy (článek 1). Japonsko si snažilo zajistit svoji dominanci rovněž nad částmi Číny (článek 2) a Čínskou republikou (článek 3). Článek 4 se týkal prosazování japonské dominance nad východní Asií, Pacifikem a Indickým oceánem, čímž ale Japonsko porušilo mnohé mezinárodní úmluvy. Následující článek vymezoval spiknutí Německa, Itálie a Japonska za účelem zajištění vojenské, námořní, politické a ekonomické dominance nad celým světem.⁵⁷

Další články definovaly vedení útočné války proti jednotlivým spojeneckým státům. Obžalovaní byli obviněni z plánování a připravování útočné války proti Čínské republice (článek 6), Spojeným státům americkým (článek 7), Velké Británii (článek 8), Austrálii (článek 9), Novému Zélandu (článek 10), Kanadě (článek 11), Indii (článek 12), Filipínám (článek 13), Nizozemskému království (článek 14), Francii (článek 15), Thajsku (článek 16) a Sovětskému svazu (článek 17).⁵⁸ Následující skupina článků časově vymezovala zahájení agresivní války

⁵⁵ BOISTER, Neil, CRYER, Robert (ed.), *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments*, Oxford 2008, s. 16–17.

⁵⁶ MINEAR, s. 24.

⁵⁷ BOISTER, CRYER, s. 18–19.

⁵⁸ Tamtéž, s. 20–22.

proti Čínské republice 18. září 1931⁵⁹ (článek 18) a 7. července 1937⁶⁰ (článek 19). Dne 7. prosince došlo k zahájení útočné války proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii a Commonwealthu (článek 22) a Thajsku (článek 24). Proti Francii zahájilo Japonsko agresivní válku již 22. září 1940, když vpadlo do Indočíny (článek 23). Článek 25 obviňoval obžalované ze zahájení války proti SSSR během července a srpna 1938 u jezera Chasan⁶¹, článek 26 z bojů proti Mongolské lidové republice⁶² v létě 1939. Posledních deset článků prvního oddílu dále specifikovalo časové období těchto konfliktů, tedy od zahájení do 2. září 1945.⁶³ Druhá skupina šestnácti bodů se týkala činů vraždy, stejně jako válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Články 37 a 38 vymezovaly přípravu rozsáhlého plánu a spiknutí mezi 1. červnem 1940 a 8. prosince 1941, předmětem tohoto plánu bylo nezákonné zabití a zavraždění níže popsaných osob a vyvolávání ozbrojených nezákonných střetů proti spojeneckým státům. Následující články přesněji definovaly jednotlivé události, například článek 39 obviňoval z udělení rozkazu a povelů zaútočit na Spojené státy americké v Pearl Harboru 7. prosince 1941, ze zabití admirála Isaaca C. Kidda a dalších 4 000 zástupců námořních a vojenských sil USA, stejně jako zatím nezjištěného

⁵⁹ Záminkou k provedení japonské invaze do Číny se stal tzv. mukdenský incident v noci z 18. na 19. září 1931. Tento incident byl zinscenován samotnými Japonci – důstojníci Kuantungské armády odpálili nálož na trati Jihomandžuské dráhy, kterou ovládali. Z incidentu byli záhy obviněni Číňané a ihned následovala vojenská operace ze strany Japonců. Kuantungská armáda pod vedením generála Šigeru Hondžóa zaútočila na čínské vojáky v Severních kasárnách a brzy byl okupován nedaleký Mukden s dalšími důležitými městy. SKŘIVAN, *Cestou samurajů*, s. 33.

⁶⁰ V červenci 1937 začala druhá fáze války v Číně, za kterou stál nejprve malý incident odehrávající se asi 30 km od Pekingu. Dne 8. července se zde u mostu Marka Pola (čínsky Lukou-čchia) střetli japonští vojáci s příslušníky čínské posádky. Podle dochovaných svědectví se v noci 7. července ztratil jeden japonský voják, z čehož jeho velitel usuzoval, že ho zajali Číňané. Proto nařídil zaútočit na nedalekou čínskou pevnost nacházející se na konci mostu Marka Pola. Současně požadoval otevření bran města, aby mohli Japonci svého druha hledat. Čínský velitel vše odmítl, proto se japonský velitel rozhodl k útoku. Tamtéž, s. 135–136.

⁶¹ Bitva u jezera Chasan byla vyprovokována Japonci, kteří ve jménu Mandžukua předložili sovětské vládě požadavek na postoupení výšiny Zaozernoj u jezera Chasan. Sovětský svaz vše odmítl a v oblasti se následně odehrály vojenské střety mezi Císařskou a Rudou armádou, ze kterých vyšel vítězně Sovětský svaz. CRAIG, REISCHAUER, s. 251.

⁶² Na území Mongolské lidové republiky se boje odehrávaly v okolí řeky Chalchyn-gol od května do září 1939. Konflikt byl opět vyprovokován japonskou armádou, která se snažila obsadit část území Mongolské lidové republiky. Sovětsko-mongolská armáda dokázala úspěšně čelit japonsko-manžuské, a tento výrazný vojenský neúspěch přiměl Japonsko orientovat svoji expanzi do oblasti Pacifiku a ne na Sovětský svaz. Tamtéž, s. 252.

⁶³ BOISTER, CRYER, s. 22–26.

počtu civilistů. Další tři články se týkaly napadení území Britského Commonwealthu 8. prosince 1941 místního času, a to v Kota Bahru (článek 40), hlavním městě malajského státu Kelantan, dále Hong Kongu (článek 41) a Šanghaji (článek 42), kde došlo k útoku na *HMS Petrel* a byli zabiti tři členové britských námořních sil. Článek 43 popisuje napadení Filipín ve městě Davau 8. prosince 1941. Následujících sedm článků se věnuje napadení Čínské republiky, a to souhrnně (článek 44) mezi 18. zářím 1931 a 2. zářím 1945, či popisuje jednotlivá území či místa, kde došlo k velkému vraždění válečných zajatců, příslušníků ozbrojených sil i civilistů – Nanking (článek 45), Kanton (článek 46) a další. Poslední dva články tohoto oddílu definují napadení území Sovětského svazu a Mongolské lidové republiky.⁶⁴ Zbývající tři body třetího oddílu obžaloby zahrnovaly zločiny proti lidskosti a válečné zločiny páchané na válečných zajatcích. Především se jednalo o porušování základních mezinárodních úmluv o nakládání s válečnými zajatci a s civilisty.⁶⁵

4.2 Obžalování

Před Tokijským tribunálem stanulo dvacet osm obžalovaných. Byli mezi nimi diplomaté a zástupci vojenských složek (admirálové i generálové).⁶⁶ Obžalovaní nebyli obviněni ze všech bodů obžaloby najednou, jelikož se od sebe jednotlivá obvinění lišila. Na druhé straně ale z některých článků obžaloby byli obviněni všichni společně (jednalo se o články 1–17, 27–32, 34 a 44).

Generál Sadao Araki se po dlouhou dobu pohyboval ve vysokých vojenských kruzích, v letech 1931 až 1934 vykonával funkci ministra války, a tudíž sehrál aktivní úlohu při tažení do Mandžuska.⁶⁷ Generál Araki díky svému postavení čelil obvinění z mnoha článků obžaloby týkajících se jeho vedoucí funkce v době japonského útoku na Čínu,

⁶⁴ BOISTER, CRYER, s. 27–31.

⁶⁵ MINEAR, s. 24.

⁶⁶ BOISTER, s. 54.

⁶⁷ USHIMURA, Kei, *Beyond the 'Judgment of Civilization': The Intellectual Legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949*, Tokyo 2003, s. 5.

včetně nevhodného zacházení s válečnými zajatci a civilisty. Jednalo se o tyto články: 1–19, 23, 25–36, 44–47, 51–55.⁶⁸

Generál Kendži Dohihara velel Zpravodajské službě Kuantungské armády v Mandžusku. V letech 1944 až 1945 byl zodpovědný za zajatecké a pracovní tábory v Malajsii, kde mnoho spojeneckých zajatců zemřelo hladem a podvýživou, stejně jako na rychle se šířící nemoci.⁶⁹ Proti generálovi Dohiharovi byla vznesena mnohá obvinění, nebyl obžalován pouze z článků 45–50 týkajících se účasti na vraždění válečných zajatců a civilních obyvatel v jednotlivých čínských městech.⁷⁰

Plukovník Kingoró Hašimoto byl kromě své vojenské hodnosti považován rovněž za propagandistu a ne zřídka označován jako hlavní hybatel a vrchní agitátor agresivní expanzivní politiky v Japonsku od roku 1931 do konce války.⁷¹ Během dobytí čínského Nankingu v prosinci 1937 velel dělostřeleckému pluku, velel také japonským jednotkám, které ostřelovaly americké dělové čluny *Ladybird* a *Panay* na řece Jang-c'. Napsal mnoho pamfletů a založil různá tajná společenství usilující o svržení demokratické vlády.⁷² Plukovník Hašimoto byl obviněn z plánování (články 1–19) a vedení útočné války proti Spojencům (články 27–32) a Thajsku (článek 34). Rovněž také z činů vraždy v rámci článků 44–47 při jeho službě v Mandžusku a Nankingu. Neminula jej ani obvinění s nepatřičným nakládáním s válečnými zajatci a civilisty v článcích 53–55.⁷³

Polní maršál Šunroku Hata působil v letech 1939–1940 jako ministr války a mezi léty 1941 a 1944 velel japonským expedičním silám v Číně. Právě pod jeho velením docházelo ke krutému zacházení s civilisty.⁷⁴ Polní maršál Hata čelil obvinění z plánování útočné války (články 1–17), rozpoutání útočné války proti Číně 7. července 1937 (článek 19) a SSSR

⁶⁸ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁶⁹ MINEAR, s. 200.

⁷⁰ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁷¹ BOISTER, s. 55.

⁷² RUSSEL, Edward, F. L., *Rytíři Bušidó*, Praha 2012, s. 214.

⁷³ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁷⁴ USHIMURA, s. 5.

(články 25 a 26). Vedl také válku proti Spojencům (články 27–32) a Thajsku (článek 34). Polní maršál byl rovněž obviněn z rozsáhlých činů vraždy odehrávajících se v Čínské republice (články 44–50) i na území SSSR a Mongolské lidové republiky (články 51 a 52). Nevyhnul se ani obvinění z neplnění svých povinností při dozoru nad válečnými zajatci a civilisty obsažených v člancích 53–55.⁷⁵

Baron Kiičiró Hiranuma krátce vykonával v roce 1939 funkci předsedy vlády (od ledna do srpna) a v letech 1930–1939 působil jako prezident Císařské rady, kdy byl mnohdy nápomocen císaři při důležitých rozhodnutích týkající se japonské politiky.⁷⁶ Baron Hiranuma byl z pozice své důležité a vysoké funkce obviněn ze všech článků obžaloby kromě tří s pořadovými čísly 48–50.⁷⁷

Kóki Hirota byl úspěšným japonským diplomatem, v letech 1933 až 1938 vykonával s malou přestávkou funkci ministra zahraničí a mezi léty 1936 až 1937 se stal předsedou vlády.⁷⁸ Kóki Hirota čelil obviněním z plánování útočné války v rámci článků 1–17, zahájení útočné války proti Číně 7. července 1937 (článek 19) a dalším Spojencům v rámci článků 20–25. Společně s těmito body čelil i obvinění z vedení útočné války proti Spojencům vzhledem k článkům 27–35. V rámci druhého oddílu obžaloby o činech vraždy čelil Hirota obviněním v souladu s články 37–47 a 52, neunikl ani obvinění ze všech článků obžaloby ze třetího oddílu, tedy s čísly 53–55.⁷⁹

Naoki Hošino se stal v době vlády Hideki Tódžóa vedoucím tajemníkem vlády (1941–1944) a členem válečného plánovacího úřadu (1940–1941).⁸⁰ Hošino byl vzhledem ke své politické a úřednické minulosti obviněn jako všichni ostatní obžalovaní z plánování útočné války (články 1–17), zahájení války (články 19–25), stejně jako z vedení

⁷⁵ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁷⁶ MINEAR, s. 200.

⁷⁷ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁷⁸ USHIMURA, s. 5.

⁷⁹ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁸⁰ MINEAR, s. 200.

ozbrojeného konfliktu (články 27–35). Z činů vraždy byl obviněn v rámci článků 37–44 a 52, rovněž byl stíhán za porušení mezinárodních úmluv při nakládání s válečnými zajatci a civilisty v rámci článků 53–55 posledního oddílu obžaloby.⁸¹

Generál Seiširó Itagaki byl příslušníkem Kuantungské armády a hlavní organizátor mukdenského incidentu vedoucího k rozpoutání války v Číně. Podílel se na ustanovení loutkového státu Mandžukuo, později se aktivně účastnil zřizování dalších loutkových vlád ve vnitřním Mongolsku a v severní Číně. V prvním kabinetu prince Konoeho zastával v letech 1938 až 1939 funkci ministra války. Následně od dubna 1945 až do konce války velel japonským silám v Malajsii, kde jako hlavní velitel odpovídal za zásobování zajateckých a internačních táborů potravinami, léky a nemocničními potřebami – zásobování ale nebylo dostatečné.⁸² Generál Itagaki byl z pozice své funkce obviněn z mnoha článků obžaloby. Čelil obvinění z plánování útočné války (články 1–17), zahájení konfliktů v rámci článků 18, 19, 23, 25 a 26. Z prvního oddílu obžaloby čelil ještě obvinění z vedení války v rámci článků 27–36. Z činů vraždy byl generál Itagaki obžalován z článků 44–47, týkajících se jeho účasti v Mandžusku, stejně jako v Mongolsku (články 51–52). Tribunál ho neopomněl obžalovat ani ze zločinů proti lidskosti v rámci posledních článků obžaloby s čísly 53–55.⁸³

Okinori Kaja vykonával funkci ministra financí (1941–1944) ve vládě Hideki Tódžóa.⁸⁴ Díky své vládní účasti byl Okinori Kaja obviněn z plánování útočné války (články 1–17), zahájení války 7. července proti Číně (článek 19), dále USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22) a Thajsku (článek 24). Na vedení útočné války se měl podílet proti Spojencům v rámci článků 27–32 a 34. Z činů vraždy byl

⁸¹ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁸² RUSSELL, s. 216–217.

⁸³ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁸⁴ USHIMURA, s. 5.

Kaja obžalován z článků 37–47 a v rámci třetího oddílu obžaloby čelil obvinění ze všech posledních článků 53–55.⁸⁵

Markýz Kóiči Kido se stal jako Strážce tajné pečeti (1940–1945) hlavním císařovým poradcem, čehož ve velké míře využíval. Markýz Kido patřil k zastáncům vedení útočné války, a právě na jeho radu jmenoval roku 1941 císař Hirohito předsedou vlády Hideki Tódžóa.⁸⁶ Markýz Kido byl z hlediska své vysoké dvorní funkce obviněn ze všech bodů obžaloby kromě článků číslo 18, tedy ze zahájení agresivní války proti Číně 18. září 1931.⁸⁷

Generál Heitaró Kimura se stal na počátku války v Tichomoří členem Plánovacího úřadu pro totální válku, v srpnu 1944 až do konce války se poté stal hlavním velitelem japonských sil v barmské oblasti. V této funkci dovolil, aby byli váleční zajatci zaměstnání v nelidských podmínkách na stavbě barmsko-siamské železnice.⁸⁸ Generál Kimura čelil obvinění z plánování útočné války (články 1–17), ze zahájení konfliktu proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22) a Thajsku (článek 24), stejně jako z vedení války proti výše zmíněným státům (články 27–32, 34). Z činů vraždy byl generál Kimura obviněn v rámci článků 37–44, stejně jako ze zločinů proti lidskosti zastoupenými články 53–55.⁸⁹

Kuniaki Koiso vykonával od července 1944 do dubna 1945 funkci japonského předsedy vlády.⁹⁰ Politik Koiso byl stejně jako všichni obvinění obžalován z plánování útočné války v rámci článků 1–17. Čelil rovněž obvinění z rozpoutání agresivní války proti Číně 18. září 1931 (článek 18) a Mongolsku (článek 26). V rámci prvního oddílu obžaloby byl ještě Koiso obviněn z vedení útočné války v rámci článků 27–32, 34 a 36.

⁸⁵ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁸⁶ MINEAR, s. 201.

⁸⁷ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁸⁸ RUSSELL, s. 218.

⁸⁹ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁹⁰ USHIMURA, s. 6.

Ze zločinu vraždy byl obžalován vzhledem k článkům 44 a 48–51. Nevyhnul se ani obvinění ze zločinů proti lidskosti (články 53–55).⁹¹

Generál Iwane Macui byl po krátkém odchodu na odpočinek povolán roku 1937 zpět do aktivní služby, jako vrchní velitel armády operující ve střední Číně, která se skládala z japonské 10. armády a šanghajského expedičního sboru – byla to vojska, která v prosinci dobyla Nanking. Po tomto dobytí následovala dlouhotrvající zvěrstva, v jejichž průběhu byly znásilněny tisíce žen a zabito na 200 000 příslušníků čínské armády a civilistů.⁹² Vzhledem ke svému vysokému vojenskému postavení byl generál Iwane Macui obviněn z plánování útočné války (články 1–17), ze zahájení vojenského konfliktu proti Čínské republice 7. července 1937 (článek 19), Sovětskému svazu (článek 25) a Mongolské lidové republice (článek 26). Rovněž čelil obžalobě v případě vedení války proti Spojencům (články 27–32, 34–36). V rámci druhého oddílu obžaloby byl generál Macui obviněn ze zločinů vraždy v případě článků 44–47 a 51–52. Neunikl ani zodpovědnosti z nelidského chování k válečným zajatcům a civilistům – byl rovněž obžalován z článků 53–55 posledního oddílu obžaloby.⁹³

Jósuke Macuoka působil ve třicátých letech jako ředitel koncernu Jihomandžuských železnic a jako ministr zahraničí vedl japonskou delegaci, která roku 1933 demonstrativně opustila jednání Společnosti národů při projednávání situace v Mandžusku.⁹⁴ Jako ministr zahraničních věcí v letech 1940–1941 hrál významnou roli při formování aliance s nacistickým Německem a fašistickou Itálií (Pakt tří, 1940), stejně jako při formulování smlouvy o neutralitě se Sovětským svazem o rok později.⁹⁵ Jako vysoký diplomat byl Jósuke Macuoka obviněn z plánování útočné války v rozsahu článků 1–17 a ze zahájení válečného konfliktu proti Francii (článek 23), stejně jako proti SSSR (článek 25) a

⁹¹ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁹² RUSSELL, s. 219.

⁹³ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁹⁴ SMIRNOV, s. 104–105.

⁹⁵ MINEAR, s. 201.

Mongolské lidové republice (článek 26). Byl rovněž obviněn ze všech zbývajících článků prvního oddílu obžaloby, tedy z článků 27–36, které znamenaly vedení války proti jednotlivým spojeneckým státům. Co se týká obvinění ze zločinů vraždy a zabití, Macuoka musel čelit obžalobě z článků 38–44 a 51–52. Nevyhnulo se mu ani obvinění ze zločinů proti lidskosti, tedy z článků 53–55. Následně během procesu Jósuke Macuoka v červnu 1946 umírá.⁹⁶

Generál Džiró Minami vykonával od dubna do prosince 1931 funkci ministra války a mezi léty 1936 a 1942 působil coby generální guvernér Koreje.⁹⁷ Generál Minami si stejně jako všichni obžalovaní vyslechl obvinění týkající se plánování (články 1–17) a zahájení (články 27–32) útočné války proti Spojencům. K těmto obviněním se navíc připojilo zahájení války proti Číně 18. září 1931 (článek 18) a vedení války proti Thajsku (článek 34). Z činů vraždy a zabití se měl zpovídat pouze z článku 44, zahrnující v sobě rozsáhlé tolerování vraždění válečných zajatců a civilistů v Japonci okupované Číně mezi 18. zářím 1931 a 2. zářím 1945. Nakonec byl generál Minami ještě obviněn ze zločinů proti lidskosti (články 53–55).⁹⁸

Generál Akira Mutó zastával v japonské armádě řadu významných funkcí, stal se náčelníkem úřadu pro vojenské záležitosti a v roce 1945 náčelníkem štábu na Filipínách. Působil rovněž ve štábu generála Iwane Macuiho v průběhu dobytí Nankingu.⁹⁹ Generál Mutó byl obviněn z činů plánování (články 1–17) a zahájení (články 19–24 a 26) útočné války proti Spojencům, stejně jako z vedení válečného konfliktu proti zmíněným státům (články 27–34 a 36). Vzhledem ke svému působení v Mandžusku čelil generál Mutó rozsáhlým obviněním ze zločinů vraždy a zabití (články 37–47 a 51), stejně jako ze zločinů proti lidskosti páchaných na válečných zajatcích a civilistech (články 53–55).¹⁰⁰

⁹⁶ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁹⁷ USHIMURA, s. 6.

⁹⁸ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

⁹⁹ RUSSELL, s. 220.

¹⁰⁰ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

Admirál Osami Nagano vykonával v letech 1936–1937 funkci ministra námořnictva a ve válečných letech 1941–1944 se stal vrchním velitelem generálního štábu Císařského námořnictva.¹⁰¹ Admirál Nagano byl obviněn z plánování (články 1–17) i zahájení útočné války proti spojeneckým státům v rozsahu článků 20–24. Na vedení války se podle obžaloby podílel v rámci článků 27–34. Druhý oddíl obžaloby osobu admirála Nagana zmiňoval v člancích 37–44 a nevyhnul se ani obvinění ze zločinů proti lidskosti v poslední části obžaloby (články 53–55). Admirál Nagano zemřel v průběhu procesu v lednu 1947.¹⁰²

Admirál Takazumi Oka se stal v říjnu 1940 náčelníkem odboru na ministerstvu válečného námořnictva. V této funkci se aktivně podílel na přípravě a uskutečňování útočné války proti Číně a západním mocnostem.¹⁰³ Admirál Oka čelil stejně jako všichni obžalovaní obvinění z plánování (články 1–17) a vedení (články 27–32 a 34) útočné války. Ze zahájení válečného konfliktu byl obviněn v případě článků 20–22 a 24. Nevyhnul se ani obžalobě ze zločinu vraždy (články 37–44) a ze zločinů proti lidskosti, jež zastupovaly články 53–55.¹⁰⁴

Doktor Šúmei Ókawa nezastával vysokou diplomatickou nebo vojenskou funkci, přesto však stanul na lavici obžalovaných jako hlavní ideolog japonského militarismu, neboť napsal množství knih, článků a projevů, které podporovaly agresivní válku za účelem násilného vyhnání bílé rasy z Asie.¹⁰⁵ Doktor Ókawa byl obviněn z plánování útočné války (články 1–17) a zahájení konfliktu proti Číně 18. září 1931 (článek 18). Rovněž čelil obžalobě v člancích 27–32 a 34, které se týkaly vedení války proti jednotlivým Spojencům. Nakonec byl ještě obviněn ze zločinu vraždy v rámci článku 44. V průběhu procesu byl Šúmei Ókawa shledán duševně nezpůsobilým a zbaven všech obvinění.¹⁰⁶

¹⁰¹ USHIMURA, s. 6.

¹⁰² BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹⁰³ RUSSELL, s. 221.

¹⁰⁴ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹⁰⁵ BOISTER, s. 58.

¹⁰⁶ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

Generál Hiroši Óšima zastával v letech 1938–1939 a poté ještě v období 1941–1945 funkci japonského velvyslance v Německu. Stal se velkým obdivovatelem Adolfa Hitlera, v Berlíně pak podnikal vše možné, aby uzavřel vojenskou alianci s Německem.¹⁰⁷ Generál Óšima byl společně s ostatními obžalovanými obviněn z plánování (články 1–17) a vedení (články 27–32 a 34) útočné války. Navíc čelil obžalobě v souvislosti se zahájením konfliktu proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22) a Thajsku (článek 24). Z hlediska druhého oddílu obžaloby se zpovídal z činů vraždy v rámci článků 37–44. Generál Óšima se rovněž nevyhnul obvinění ze zločinů proti lidskosti v rámci třetího oddílu obžaloby (články 53–55).¹⁰⁸

Generál Kenrjó Sató se stal v průběhu vlády Hideki Tódžóa vedoucím Kanceláře pro vojenské záležitosti ministerstva války.¹⁰⁹ Byl obžalován z plánování (články 1–17) a vedení (27–32 a 34) útočné války, stejně jako ze zahájení konfliktu proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22) a Thajsku (článek 24). Co se týče obžaloby ze zločinu vraždy, byl obviněn na základě článků 37–44 a 48–50. V neposlední řadě čelil obžalobě i ze zločinů proti lidskosti v rámci článků 53–55.¹¹⁰

Mamoru Šigemicu byl rovněž člen Tódžóovy vlády, mezi léty 1943 a 1944 působil jako ministr zahraničních věcí.¹¹¹ Diplomata Šigemicu byl obžalován z plánování (články 1–17) a zahájení útočné války v rámci článků 18, 23 a 25. Vedení útočné války se měl Šigemicu dopustit články 27–35. Z druhého oddílu obžaloby byl následně obviněn z článků 48–50 a 52, neminulo ho ani obvinění ze zločinů proti lidskosti a článků 53–55.¹¹²

¹⁰⁷ RUSSELL, s. 221.

¹⁰⁸ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹⁰⁹ USHIMURA, s. 6.

¹¹⁰ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹¹¹ MINEAR, s. 202.

¹¹² BOISTER, CRYER, s. 16–33.

Admirál Šigetaró Šimada působil jako ministr námořnictva v letech 1941 až 1944, tedy v době vlády premiéra Tódžóa.¹¹³ Admirál Šimada byl obviněn z plánování (články 1–17) a vedení (27–32 a 34) útočné války. Rovněž byl obžalován ze zahájení konfliktu proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22) a Thajsku (článek 24). Obvinění se týkalo i činů vraždy a zabití, to vše v rámci článků 37–44. Obžalován byl i z posledních článků 53–55.¹¹⁴

Diplomat Tašio Širatori působil od roku 1938 jako velvyslanec v Itálii a společně s tehdejšími velvyslanci v Berlíně Óšimou se zasloužili o uzavření všestranné vojenské aliance mezi těmito třemi zeměmi.¹¹⁵ Diplomat Širatori čelil v rámci prvního oddílu obžaloby obvinění z plánování (články 1–17) a vedení (články 27–32 a 34) útočné války proti spojeneckým státům. Následně byl obžalován ze zločinu vraždy a zabití v rámci článku 44.¹¹⁶

Generál Teiči Suzuki působil jako předseda Plánovacího úřadu a ministr bez portfeje ve vládách Konoeho a Tódžóa (od dubna 1941 do září 1944).¹¹⁷ Generál Suzuki byl jako vysoký armádní a vládní činitel obviněn z plánování (články 1–17) a zahájení (články 19–22, 24–26) útočné války. Stejně jako všichni obžalovaní se nevyhnul obvinění z vedení válečného konfliktu, jež bylo zastoupeno v článcích 27–32 a 34, navíc ještě v článcích 35 a 36. V rámci druhého oddílu obžaloby čelil obvinění z vraždy (články 37–47 a 51–52). Ze zločinů proti lidskosti byl obviněn rovněž (články 53–55).¹¹⁸

Generál Hideki Tódžó se stal snad nejvýznamnější osobou ze všech japonských válečných zločinců. Již od roku 1937 zastával funkci náčelníka štábu Kuantungské armády. V červenci roku 1940 se stal ministrem války a o rok později již mohl sestavit svoji vlastní vládu.

¹¹³ USHIMURA, s. 6.

¹¹⁴ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹¹⁵ RUSSELL, s. 224.

¹¹⁶ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹¹⁷ BOISTER, s. 59.

¹¹⁸ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

V úřadu ministerského předsedy setrval až do roku 1944.¹¹⁹ Generál Tódžó byl obviněn skoro ze všech bodů obžaloby, kromě článků 25, 35 a 45–47.¹²⁰

Diplomat Šigenori Tógó zastával krátce funkci ministra zahraničních věcí mezi léty 1941 a 1942, později pak v posledních měsících před japonskou kapitulací a byl signatářem této kapitulace.¹²¹ Ministr zahraničí Tógó byl především obviněn z plánování útočné války (články 1–17), ale i ze zahájení konfliktu proti USA (článek 20), Filipínám (článek 21), Velké Británii (článek 22), Thajsku (článek 24), proti Sovětskému svazu (článek 25) a Mongolské lidové republice (článek 26). Nechyběla ani obvinění týkající se vedení války proti výše zmíněným spojeneckým státům (články 27–32, 34–36), či zločinu vraždy (články 37–44 a 51). Na závěr byl obviněn ze všech článků (53–55) posledního oddílu obžaloby.¹²²

Generál Jošidžiró Umezu působil jako velitel Kuantungské armády v letech 1939–1944 a později jako velitel generálního štábu od roku 1944 až do konce války.¹²³ Generál Umezu byl vzhledem ke svému působení obviněn ze zahájení války proti Číně (články 18 a 19) a Mongolské lidové republice (článek 26), stejně jako z plánování útočné války (články 1–17). Nechyběla ani obvinění týkající se vedení konfliktu proti spojeneckým státům v rámci článků 27–32, 34 a 36. Druhý oddíl obžaloby vinil generála z činu vraždy (články 44–51), stejně jako třetí oddíl ze zločinů proti lidskosti (články 53–55).¹²⁴

Obžaloba Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ obsahovala 55 bodů, které byly ještě v závislosti na různých druzích obvinění rozděleny do tří oddílů - zločiny proti míru, konvenční válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Obviněno bylo dvacet osm osob, mezi

¹¹⁹ RUSSELL, s. 225.

¹²⁰ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹²¹ MINEAR, s. 202.

¹²² BOISTER, CRYER, s. 16–33.

¹²³ USHIMURA, s. 6.

¹²⁴ BOISTER, CRYER, s. 16–33.

nimi figurovali jak diplomaté, tak zástupci vojenských složek. Mezi nejvýznamnější obžalované patřili například markýz Kóiči Kido (Strážce tajné pečeti a blízký poradce císaře), generál Iwane Macui (velitel expedičního sboru, který v prosinci 1937 dobyl čínské město Nanking), významný diplomat Jósuke Macuoka či bývalý ministerský předseda Hideki Tódžó.

5 PRŮBĚH PROCESU

První zasedání Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ se uskutečnilo 3. května 1946 v budově Ministerstva války, nedaleko centra Tokia. Kdysi hlavní centrum japonského militarismu bylo přetvořeno v soudní síň. Místo pro svědky bylo vyhrazeno u středu sálu a v jeho blízkosti byly umístěny stoly a lavice pro právníky a soudní zapisovatele. Postaveny byly rovněž vyvýšené řečnické pulty pro hlavního žalobce a hlavního obhájce, stejně jako stupínek pro spojenecké kameramany a fotografy, kteří zachytili průběh celého procesu. Zvláštní prostory byly vyhrazeny zástupcům domácího i zahraničního tisku. Přítomno bylo na třicet tlumočnicků, kteří pracovali v obou oficiálních jazycích procesu, v angličtině a japonštině.¹²⁵

Ihned v průběhu prvního dne přelíčení se soudní síň stala svědkem neadekvátního chování jednoho z obviněných, doktora Ókawy. takto celou situaci popisuje L. N. Smirnov: *„Šúmei Ókawa seděl napravo od soudu, v druhé řadě za obžalovaným číslo jedna Hidekim Tódžóem. Šedesátiletý Ókawa byl na Japonce nezvykle vysoký a velice hubený. Přišel v getech, japonských dřevácích, a když mu řekli, aby je odložil, sundal také své obnošené černé sako a zůstal v pomačkané bílé košili s rozepnutým límcem, který odhaloval jeho tenký krk s velkým, vystouplým ohryzkem. Na očích měl velké tmavé brýle. V tomto ošumělém člověku bylo na první pohled těžko poznat Šúmeie Ókawu, který dříve byl vždy upravený a elegantní, chodil v evropských šatech, byl blahobytný a sebevědomý. Obžalovaní poslouchali náčelníka soudu, držíce přitom v rukou své exempláře obžalovacího spisu. Někteří si něco zapisovali. Jen Ókawa se neklidně vrtěl na lavici. Rozepnul si košili a drbal se na vpadlých prsou. Košile se mu svezla z ramene. Předseda tribunálu Australan William Webb rozkázal strážím, aby mu košili zapnuli. Americký plukovník, který stál za Ókawou, splnil tento příkaz, ale obžalovaný si košili zase rozepnul. To se opakovalo několikrát – Ókawa rozepínal košili, plukovník zapínal. Postupně se pozornost v sále*

¹²⁵ BIX, s. 457.

soustředila na tuto scénu a slavnostní rytmus soudního zasedání se tím porušil. Tehdy dal plukovník Ókawovi ruce na ramena a vždycky, když se Ókawa pohnul, přitlačil ho k lavici. To trvalo několik minut, dokud se Ókawa zřejmě neunavil. Znovu zavládl slavnostní klid a pokračovalo předčítání slavnostního spisu. Náhle se Ókawa naklonil dopředu a silně uhodil Tódžóa do hlavy deskami s obžalovacím spisem, které si svinul do trubice. Silná rána zaduněla sálem. Tódžó se pomalu ohlédl a... usmál se na Ókawu. Předseda přerušil zasedání. Strážní odvedli Ókawu.“¹²⁶

Pozdější psychiatrická expertíza ho označila za nepřičetného a tribunál si jeho jméno škrtl ze seznamu obžalovaných.¹²⁷

O tři dny později následovalo třetí veřejné slyšení. Již od devíti hodin ráno se v soudní síni tísnili obžalovaní, soudcové, obhájci a novináři z celého světa, aby si vyslechli, zda se obvinění čelní představitelé Japonska cítí či necítí vinnými. Obžalovaní počínaje Sadaem Arakim povstávali a všichni prohlásili, že se necítí vinnými v žádném bodě obžaloby.¹²⁸

Žalobci předkládali důkazní materiály postupně v různých fázích a po dobu téměř osmi měsíců, od 4. června 1946 do 24. ledna 1947. Vrchní prokurátor Joseph Keenan pronesl dramatickou zahajovací řeč a později jednotliví žalobci postupně předkládali smlouvy, dohody a další dokumenty, jež měly prokázat povahu japonské zahraniční politiky. Žalobci předvolali celkem 109 svědků a doložili písemná svědectví od 561 dalších osob. Důkazy postupně přibývaly, vycházely najevo japonské přípravy na válku. Zvláštní pozornost byla věnována válečným zločinům, které měla na svědomí Císařská armáda.¹²⁹ Obhajoba se pak následně jedenáct měsíců snažila prokázat nevinu každého z obviněných, od 24. února 1947 do 12. ledna 1948. Obhajoba předvolala 310 svědků a doložila písemná svědectví od dalších 214 osob.¹³⁰

¹²⁶ SMIRNOV, s. 57–58.

¹²⁷ Tamtéž, s. 58.

¹²⁸ BIX, s. 457.

¹²⁹ Tamtéž, s. 458.

¹³⁰ MINEAR, s. 26.

Obhajobě byly neustále kladeny do cesty překážky, neboť tribunál často prohlašoval, že předkládané materiály jsou irelevantní či nepodstatné. Zamítnuté dokumenty obsahovaly vylíčení japonských snah zabránit šíření komunismu v Asii, stejně jako rozhodnutí o svržení atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki. Vyvracení důkazů a závěrečné řeči žalobců probíhaly ještě na jaře roku 1948.¹³¹

Každý z obžalovaných měl k dispozici amerického a japonského právníka, ale ti se společně nedokázali domluvit na jednotném postupu. Japonští právníci společně s hlavními obviněnými zastávali názor, že při procesu mají usilovat o ochranu cti, země a císaře, zároveň přitom nedbat na individuální osudy obžalovaných – jejich hlavním cílem bylo zachránit Japonsko. Oproti tomu američtí právníci byli ochotni pro záchranu svého klienta obětovat naprosto vše, a proto docházelo k častým sporům, jakým směrem se má obhajoba ubírat a jak přesně by se mělo postupovat.¹³²

Za svědky obhajoby byli často povoláváni četní vysoce postavení představitelé japonské armády, mnozí z nich rovněž čelili podezření z možného spáchání válečných zločinů. Řada obhájců také tvrdila, že jejich klienti jednali na rozkaz nadřízených, či bojovali proto, aby zabránili rozšíření komunismu po celé Asii. Objevila se také tvrzení, že skutečným viníkem rozpoutání války v Pacifiku byly Spojené státy americké, které vlastně vehnaly Japonsko do svízelné situace, ve které bylo zahájení válečných operací jediným řešením.¹³³

Podobně jako při Norimberském tribunálu v Německu, i v Tokiu se na veřejnost dostala fakta o japonských válečných zvěrstvech, která začínala již ve třicátých letech v Číně. V průběhu července 1947 se v rámci Tokijského tribunálu začalo projednávat jednání japonské armády po dobytí čínského města Nanking, které se stalo dějištěm hromadného vraždění a znásilňování. Generál Iwane Macui byl obžalován

¹³¹ BIX, s. 459–460.

¹³² RÖLING, s. 52.

¹³³ BIX, s. 460.

z odpovědnosti za tento masakr, jež začal 13. prosince 1937, kdy se Nankingu zmocnili Japonci.¹³⁴ V prvních šesti týdnech následné japonské okupace bylo povražděno na 200 000 čínských civilistů a válečných zajatců. Tisíce zajatců posloužily Japoncům jako cvičné terče při nácviu boje s bajonety. Podle nejnižších odhadů bylo jen během prvních tří týdnů okupace zastřeleno nebo ubito k smrti 12 000 mužů, žen a dětí, znásilňování bylo na denním pořádku. Nebyly šetřeny hodně mladé dívky ani staré ženy, celkově došlo asi ke 20 000 případům znásilnění. Vraždění ve městě i v přilehlém okolí pokračovalo tři měsíce a do té doby nemělo obdoby.¹³⁵ Generál Macui při křížovém výslechu, ke kterému došlo na konci listopadu 1947, vypovídal, že se nevyhýbá zodpovědnosti, ale jako vrchní velitel armády měl své pokyny a nemohl zodpovídat za morálku obyčejného mužstva, které měli usměrnit důstojníci.¹³⁶

Dále se na pořad jednání dostalo kruté zacházení s válečnými zajatci, ke kterému docházelo nejen v zajateckých táborech. Váleční vězni byli často využíváni jako dělníci v nelidských podmínkách (stavba barmsko-siamské železnice). Na Filipínách se odehrál bataanský pochod smrti, v jehož průběhu zahynul každý sedmý spojenecký či filipínský zajatý voják. Nelidské zacházení se zajatci mělo své kořeny v japonské kultuře, ve které je vojákova čest vázána na boj až do samotného konce. Zajatí Japonci ztráceli svoji čest a po návratu domů by byli svými rodinami považováni za mrtvé, proto v bezvýchodné situaci volili raději čestnou smrt v sebevražedném útoku než zajetí. Je nesporné, že Japonci velmi krutě zacházeli se spojeneckými válečnými zajatci. Pro ně neměli tito muži žádnou čest a předpokládali, že se zajetí vyhnou způsobem, jakým by to udělali oni sami.¹³⁷

Na konci roku 1947 proběhl i křížový výslech Hideki Tódžóa, který ve svém svědectví neopomněl hájit císaře. Zdůraznil také heslo „Asie Asiatům“ a skutečnost, že Japonsko bylo obklopeno nepřátelskými silami.

¹³⁴ USHIMURA, s. 38.

¹³⁵ RUSSEL, s. 39–40.

¹³⁶ USHIMURA, s. 42–43.

¹³⁷ BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013, s. 60–62.

Následně bylo odříznuto od dodávek ropy a jeho životní zájmy se tím pádem ocitly v ohrožení – proto muselo vést válku v sebeobraně.¹³⁸ Jedním z jeho argumentů rovněž bylo, že Japonsko bylo poraženo v posledním roce války, kdy už nevykonával funkci ministerského předsedy.¹³⁹

Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ zasedal od května 1946 do listopadu 1948 v budově Ministerstva války v Tokiu. Žaloba předkládala své materiály a zjištění v průběhu osmi měsíců do ledna 1947, obhajoba se pak následujících jedenáct měsíců do ledna příštího roku snažila prokázat nevinu svých mandantů. Poslední svědectví byla vznesena do poloviny dubna 1948, následně byl soud na půl roku odročen, aby se mohl dobrat ke spravedlivému rozsudku nad všemi obžalovanými. Konečný rozsudek byl vynesena v listopadu 1948.¹⁴⁰

¹³⁸ RÖLING, s. 48.

¹³⁹ USHIMURA, s. 93–94.

¹⁴⁰ MINEAR, s. 26.

6 ROZSUDEK

Rozsudek byl čten od 4. do 12. listopadu 1948, hlavní slovo měl předseda tribunálu australský soudce Webb. Ve své řeči neopomenul shrnout celý průběh procesu, stejně jako fakta v jednotlivých případech.¹⁴¹ V rámci rozsudku bylo prokázáno, že existoval společný plán spiknutí vzhledem k článku 1 obžaloby. Již před rokem 1928 jeden z obžalovaných doktor Ókawa veřejně zastával názor, že Japonsko by mělo rozšířit svá teritoria na kontinentální Asii. Tohoto výsledku se mělo dosáhnout i za cenu použití vojenské síly. Tento plán následně podporovala japonská generalita a obhajovala ho v průběhu vlády ministerského předsedy Tanaky. Od této chvíle podle rozsudku probíhalo výše zmíněné spiknutí, až do porážky Japonska v roce 1945.¹⁴² Za této situace vyvstala otázka, zda má Japonsko zahájit svoji expanzi na kontinent (do Mandžuska) mírovými prostředky či použít vojenskou sílu. Spiklenci zastávající vysoké posty v japonské generalitě samozřejmě podporovali vojenský konflikt, na rozdíl od umírněných politiků, kteří prosazovali mírové řešení expanze. Brzy získali převahu zastánci radikálního vojenského řešení - propagandistickou činností a pronásledováním opozice, vraždami politických odpůrců nevyjímaje. Všechny tyto kroky vedly k rozpoutání agresivní války proti Číně v roce 1931, která následně pokračovala v roce 1937 obsazením a okupací mnohem většího území.¹⁴³

Rozsudek dále shledal, že byla dlouhou dobu plánována a připravována agresivní válka proti SSSR, jejímž záměrem bylo obsazení sovětských východních území. Japonsko si delší čas uvědomovalo, že jejich dlouhodobé využívání přírodních zdrojů ve východní Asii a v Pacifickém oceánu je přeneseno do konfliktu se Spojenými státy americkými, Velkou Británií, Francií a Nizozemskem – ti všichni budou

¹⁴¹ BIX, s. 465.

¹⁴² MINEAR, s. 194.

¹⁴³ Tamtéž, s. 194–195

ochotní chránit své území. Z těchto zjištění vyplývá, že spiklenci plánovali a připravovali válečné operace také proti těmto zemím.¹⁴⁴

Spiklenci následně uzavřeli spojení s Německem a Itálií, jejichž politika byla stejně agresivní. Podle rozsudku byl rok 1940 rokem velkých německých vojenských úspěchů v Evropě. V této době nebyly země jako Velká Británie, Francie a Nizozemsko schopny adekvátně bránit své zájmy a území na Dálném východě. Vojenské přípravy USA byly v počáteční fázi, proto se spiklencům zdálo, že nastala nejvhodnější doba pro ovládnutí jihovýchodní Asie a ostrovů v Pacifiku. Po dlouhotrvajícím vyjednávání se Spojenými státy americkými, ve kterém Japonsko odmítlo veškeré návrhy k vyřešení stavu v Mandžusku, byla 7. prosince 1941 zahájena válka proti Spojeným státům americkým a Britskému Commonwealthu.¹⁴⁵

Rozsudek dále zmiňoval, že tyto dalekosáhlé plány k vedení agresivní války nebyly dílem jednoho člověka, ale mnoha vedoucích představitelů, kteří byli činní ve vykonávání konečného záměru tohoto spiknutí. Tento cíl představoval zajištění japonské dominance agresivní válečnou cestou, a je brán jako trestuhodný čin. Proto Tribunál nepovažuje za nutné rozhodovat, zda došlo v průběhu spiknutí k porušení mezinárodních úmluv. Spiknutí za účelem vedení agresivní války je samo o sobě trestuhodné na nejvyšší možné úrovni a Tribunál shledal, že existence tohoto zločinného spiknutí byla prokázána. Tato konspirace trvala po mnoho let a samozřejmě ne každý obviněný byl její součástí od samotného začátku až do konce, z tohoto důvodu bylo rozhodnuto, kdo z obžalovaných byl tímto spiknutím vinen, až v jednotlivých případech.¹⁴⁶

V rozsudku bylo také uvedeno, že vzhledem k prokázanému článku 1 obžaloby, již nebylo nutné zabývat se podobně znějícími články 2–5. Tribunál se také rozhodl nevynášet žádný výrok k článkům 6–26 a 37–53. Zbývají tedy články 27–36, 54 a 55. Články 27 až 36 obviňují z vedení

¹⁴⁴ MINEAR, s. 195–196.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 196–197.

¹⁴⁶ Tamtéž s. 197–198.

agresivní války, porušení mezinárodního práva a válečných úmluv. Na základě zjištěných faktů bylo shledáno, že agresivní válka byla vedena proti všem zemím (zmíněným výše v obžalobě) s výjimkou Filipín (článek 30) a Thajska (článek 34). V případě Filipín se Tribunál domníval, že v době trvání válečných operací nebyla tato země kompletně suverénním státem, ale součástí USA. Vzhledem k příslušnosti k Spojeným státům americkým bylo rozhodnuto, že agresivní válka na Filipínách byla součástí obvinění z vedení agrese proti USA. Článek 28 zahrnoval vedení války proti Číně v menším časovém úseku než je znění článku 27. Tento článek byl Tribunálem prokázán, a proto nebudou zmíněny žádné další prohlášení ohledně článku 28.¹⁴⁷ Vzhledem ke všem nálezům popsaným výše se individuální rozsudek nad skupinou obžalovaných zabývá pouze obviněními obsaženými v těchto článcích: 1, 27, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 54 a 55.

6.1 Jednotlivé rozsudky

Po celkovém shrnutí procesu následovalo vynesení rozsudku nad pětadvaceti obviněnými. K nejvyššímu trestu byl odsouzen Hideki Tódžó s diplomatem Kóki Hirotou a pět dalších generálů – Dohihara, Itagaki, Kimura, Macui a Mutó.¹⁴⁸

Generál Dohihara byl shledán vinným v rámci článků 1, 27, 29, 31, 32, 35, 36 a 54, které se týkaly spiknutí za účelem vedení agresivní války a nelidského zacházení s válečnými zajatci.¹⁴⁹ Na základě výroku Tokijského tribunálu byl Kóki Hirota shledán vinným z článků 1, 27 a 55. Jako ministr zahraničních věcí dostával zprávy o japonských zvěrstvech odehrávajících se v čínském Nankingu od prosince 1937 do února 1938, a tuto věc projednal s ministrem války, který ho ujistil, že zvěrstva přestanou. Hirota opomenul své povinnosti tím, že dále nenaléhal, aby se podnikly okamžité kroky k zastavení zvěrstev, a spolehl se jen na

¹⁴⁷ MINEAR, s. 198–199.

¹⁴⁸ *International Military Tribunal for the Far East*. In: *International Organization* 3, 1949, 1, s. 185.

¹⁴⁹ MINEAR, s. 203.

předchozí ujištění. Tím pádem se jeho nečinnost rovnala zločinnému zanedbání povinné péče.¹⁵⁰

Generál Itagaki byl shledán vinným z článků 1, 27, 29, 31, 32, 35, 36 a 54. Sám nařizoval, dával oprávnění či dovoloval náčelníkům zajateckých a internačních táborů a zajateckých pracovních oddílů, aby při zacházení s tisíci válečnými zajatci a internovanými osobami porušovali zákony a obyčeje války. Soud prohlásil, že Itagaki je pro svůj postup odpovědný za smrt a utrpení tisíců lidí, o které byl povinen náležitě se postarat.¹⁵¹ Na základě rozsudku byl generál Kimura rovněž shledán vinným z nelidského zacházení s válečnými zajatci (články 54 a 55), především za jeho působení velitele barské oblasti. Soud konstatoval, že generál jako armádní velitel nepodnikl žádné jasné kroky a rozkazy k zabránění páchání válečných zločinů. Vědomě opomenul svou zákonnou povinnost, když nezabránil porušování zákonů války.¹⁵² Mimo tato obvinění byl ještě shledán vinným z plánování spiknutí v rámci článku 1, stejně jako z vedení útočné války proti Spojencům to vše obsahovaly články 27, 29, 31 a 32.¹⁵³

Generálovi Iwane Macui bylo podle rozsudku dokázáno obvinění z článku 55, tedy musel vědět o bezohledném chování svých vojsk v Nankingu, do města vstoupil 17. prosince 1937 krátce po jeho dobytí. Nepodnikl však nic, aby se těmto událostem zabránilo. Jeho rozkazy, ve kterých nabádal své mužstvo ke slušnému chování, neměly pražádný účinek. Byl velitelem armády zodpovědné za masakr ve městě, o masakru věděl. Opominul svoji povinnost velitele, proto musel být za tyto události shledán zodpovědným.¹⁵⁴ Generál Muto byl jako náčelník štábu generála Jamašity na Filipínách shledán vinným z nelidského zacházení s válečnými zajatci, stejně jako s civilním obyvatelstvem. Soud dále dodal, že ve svém postavení mohl ovlivnit způsob vedení války, a odmítl

¹⁵⁰ BOISTER, CRYER, s. 603–604.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 607.

¹⁵² Tamtéž, s. 610.

¹⁵³ MINEAR, s. 203.

¹⁵⁴ BOISTER, CRYER, s. 612.

jeho námitku, že o těchto událostech nic nevěděl.¹⁵⁵ Generál Muto byl kromě článků 54 a 55 shledán vinným i z článků 1, 27, 29, 31, 32 týkajících se vedení agresivní války.¹⁵⁶

Tokijský tribunál rozhodl, že Hideki Tódžó nesl hlavní odpovědnost za zločinné útoky Japonska na sousední země, stejně jako za špatné nakládání s válečnými zajatci a internovanými civilisty. Tato obvinění byla obsažena v člancích 1, 27, 29, 31, 32, 33 a 54. Jako předseda vlády a ministr války Tódžó o tomto krutém zacházení se zajatci věděl, ale nepodnikl patřičné kroky k potrestání pachatelů. Již v roce 1942 věděl o katastrofálních podmínkách válečných zajatců na Filipínách (bataanský pochod smrti), ale proti nikomu nezakročil a nikdo nebyl potrestán. Rovněž doporučil, aby se při stavbě barmsko-siamské železnice užilo válečných zajatců. Těmto zajatcům ale nebylo zajištěno dostačující ubytování a stravování. Soud také Tódžóa uznal odpovědným za nařízení, aby se zajatcům, kteří nepracovali, nedávalo jíst. Toto opatření podle výroku Tribunálu přispělo k velkému utrpení a vysoké úmrtnosti zajatců.¹⁵⁷

Šestnáct obviněných bylo odsouzeno k doživotnímu vězení – Araki, Hašimoto, Hata, Hiranuma, Hošino, Kaja, Kido, Koiso, Minami, Oka, Óšima, Sató, Šimada, Širatori, Suzuki, Umezu.¹⁵⁸ Ministr zahraničí Tógó byl odsouzen k dvacetiletému vězení, ale roku 1949 ve vězení zemřel. Diplomat Šigemicu obdržel sedmiletý trest odnětí svobody, ale již v roce 1950 byl podmíněčně propuštěn.¹⁵⁹

Generál Sadao Araki byl zproštěn odpovědnosti za válečné zločiny spáchané japonskými ozbrojenými silami (článek 54 a 55), ale na druhé straně byl usvědčen z vedení agresivní války proti Číně a Spojencům

¹⁵⁵ BOISTER, CRYER, s. 614.

¹⁵⁶ MINEAR, s. 203.

¹⁵⁷ BOISTER, CRYER, s. 624–625.

¹⁵⁸ Koiso, Širatori a Umezu zemřeli ve vězení, zbylých třináct odsouzených bylo mezi léty 1954 až 1956 podmíněčně propuštěno. MINEAR, s. 5.

¹⁵⁹ *International Military Tribunal for the Far East*. In: *International Organization* 3, 1949, 1, s. 185.

v rámci článků 1 a 27.¹⁶⁰ Plukovník Kingoró Hašimoto byl zproštěn všech obvinění týkajících se porušování válečných zákonů a obyčejů (článek 55), soud ho ale uznal vinným ze spiknutí za účelem vedení agresivní války proti Číně a dalším Spojencům – články 1, 27, 29, 31, 32, 35 a 36. Polní maršál Šunroku Hata navíc nedokázal zabránit páchání násilí na civilním obyvatelstvu a nesnažil se o zlepšení krutých podmínek v zajateckých táborech na základě článku obžaloby číslo 54.¹⁶¹

V případě barona Kiičiró Hiranumy Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ konstatoval, že mu jako politickému činiteli nebyla prokázána přímá účast při páchání různých válečných zločinů (články 54 a 55), přesto byl na základě obvinění ze spiknutí a vedení agresivních válek proti státům Spojenců odsouzen k doživotnímu vězení (články 1, 27, 29, 31, 33 a 36).¹⁶² Naoki Hošino byl jako člen vlády Hideki Tódžóa shledán vinným z plánování agresivní války v rámci článků 1, 27, 29, 31, 32.¹⁶³ Okinori Kaja, další člen vlády, byl zproštěn obvinění týkajících se válečných zločinů (články 54-55), ne tak ale podílu na plánování agresivní války proti Spojencům – články 1, 27, 29, 31, 32.¹⁶⁴ Markýz Kóiči Kido mohl jako blízký důvěrník císaře za použité svého vlivu zabránit mnohým událostem. Soud neprokázal, že by se přímo podílel na válečných zločinech zahrnutých pod články 54 a 55, byl ale shledán z plánování spiknutí za účelem vedení agresivní války (články 1, 27, 29, 31, 32).¹⁶⁵

Bývalý japonský předseda Kuniaki Koiso musel z titulu své funkce velmi dobře vědět o válečných zločinech, kterých se dopouštěla japonská armáda, stejně jako o katastrofální situaci v zajateckých táborech. Koiso neučinil nic k nápravě těchto skutečností, a proto jej Tokijský tribunál odsoudil k doživotnímu vězení.¹⁶⁶ Na základě tohoto odůvodnění byl

¹⁶⁰ BOISTER, CRYER, s. 598.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 600–602.

¹⁶² MINEAR, s. 203.

¹⁶³ Tamtéž, s. 203.

¹⁶⁴ BOISTER, CRYER, s. 608.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 609.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 611.

Koiso shledán vinným na základě článků 1, 27, 29, 31, 32 a 55.¹⁶⁷ Podle rozsudku Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ se generál Džiró Minami nepodílel na páchání válečných zločinů, byl ale uznán vinným z účasti na spiknutí za účelem vedení útočné války proti Číně (články 1 a 27).¹⁶⁸ Admirál Takazumi Oka se ve svém postavení aktivně podílel na uskutečňování příprav k vedení útočné války proti Číně a západním mocnostem (články 1, 27, 29, 31, 32), na druhé straně mu nebylo prokázáno, že by se podílel na páchání válečných zločinů, či za ně byl nějakým způsobem odpovědný – články 54 a 55.¹⁶⁹

Generál Hiroši Óšima se jako japonský velvyslanec v Německu nepodílel aktivně na vedení války v Číně či proti Spojencům (články 27, 29, 31 a 32), osvobozen byl rovněž v bodech týkajících se špatného zacházení s válečnými zajatci (články 54-55), prokázána mu však byla účast na spiknutí vedoucí ke vzniku agresivní války, tedy článek číslo 1.¹⁷⁰ Generál Kenrjó Sató zastával ve vládě Hideki Tódžóa v příliš nízké postavení na to, aby mohl ovlivňovat zásadní události japonské zahraniční politiky, proto byl zproštěn obvinění z odpovědnosti za válečné zločiny v rámci posledních dvou článků obžaloby. Soud ho proti tomu shledal vinným ze spiknutí a z plánování útočné války proti Spojencům – vše zahrnuto pod články 1, 27, 29, 31 a 32.¹⁷¹ Admirál Šigetaró Šimada působil jako ministr námořnictva ve vládě Hideki Tódžóa, kde se podílel na přípravách vedoucí k japonskému útoku na Pearl Harbor. Tribunál mu neprokázal přímou odpovědnost za hanebné zacházení se zajatci a trosečníky torpédovaných lodí vzhledem k článkům. Zproštěn byl rovněž všech obvinění týkajících se válečných zločinů – to vše v rámci článků 54 a 55. Tokijský tribunál ho ale odsoudil k doživotnímu vězení za účast na plánování a vedení útočné války u článků 1, 27, 29, 31 a 32.¹⁷²

¹⁶⁷ MINEAR, s. 203.

¹⁶⁸ BOISTER, CRYER, s. 613.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 614–615.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 615–616.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 616–617.

¹⁷² Tamtéž, s. 619–620.

Diplomat Tašio Širatori působil jako japonský velvyslanec v Itálii a úzce spolupracoval se svým kolegou Óšimou v Německu. Pro nemoc nezastával po roce 1941 žádnou významnější úlohu, přesto byl nakonec uznán vinným ze spiknutí za účelem plánování útočné války (článek 1) a odsouzen k doživotnímu vězení.¹⁷³ Generál Teiči Suzuki byl jako bývalý předseda Plánovacího úřadu zbaven odpovědnosti za páchání válečných zločinů (články 54–55), ale byl mu prokázán aktivní podíl na plánování a vedení útočné války u článků 1, 27, 29, 31 a 32.¹⁷⁴ Další generál Jošidžiró Umezu byl jako velitel Kuantungské armády shledán vinným z účasti na spiknutí k vedení útočné války proti Číně a Spojencům – články 1, 27, 29, 31 a 32. Nebyla mu prokázána přímá účast na válečných zločinech v rámci článků 54 a 55.¹⁷⁵ Mezinárodní vojenský soudní tribunál pro Dálný východ shledal, že Šigenori Tógó v době mezi zářím 1942 a rokem 1945 nevyvíjel žádnou veřejnou činnost, proto nemůže být považován za odpovědného za páchání válečných zločinů – články 54 a 55. Byl ale uznán vinným ze spiknutí za účelem vedení agresivní války (články 1, 27, 29, 31 a 32) a na základě tohoto obvinění byl odsouzen k dvaceti letům odnětí svobody s platností od května 1946, kdy byl vzat do vazby.¹⁷⁶

Mamoru Šigemicu působil dlouhá léta v japonských diplomatických službách. Tokijský tribunál zjistil, že se Šigemicu nepodílel na spiknutí k vedení útočné války zahrnující článek 1. Jakožto ministr zahraničních věcí ve vládě Hideki Tódžóa se ale podílel na vedení útočné války (články 27, 29, 31, 32, 33) a byl shledán vinným z toho, že vědomě opomenul svou zákonnou povinnost podniknout patřičné kroky k přešetření toho, jak se jednalo s válečnými zajatci v zajateckých táborech (článek 55). Z mírného trestu, jaký mu byl vyměřen, vyplývá, že Tokijský tribunál nepovažoval jeho vinu za těžkou. Přihlédl k tomu, že Šigemicu nebyl zapleten do příprav spiknutí, stejně jako se nepodílel na vedení útočné války před rokem 1943. Trest opět nabýval platnosti ode dne vzetí do

¹⁷³ BOISTER, CRYER, s. 620–621.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 621–622.

¹⁷⁵ MINEAR, s. 203.

¹⁷⁶ BOISTER, CRYER, s. 622–623.

vazby, takže Šigemicu měl v době ukončení procesu odseděno dva a půl roku ze sedmi.¹⁷⁷

Konečný rozsudek Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ byl vyneseno v průběhu první poloviny listopadu roku 1948. Rozsudek prokázal, že došlo k dlouhotrvajícímu spiknutí za účelem zajištění japonské vojenské, námořní, politické a ekonomické dominance v oblastech Pacifiku i pevninské Asie v rámci článku 1 obžaloby. Prokázány byly i další články (27, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 54 a 55), z nichž byli jednotliví obžalovaní souzeni. Na základě rozsudku bylo sedm obviněných odsouzeno k trestu smrti oběšením (Dohihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Macui, Muto a Tódžó), šestnáct odsouzeno k doživotnímu vězení (Araki, Hašimoto, Hata, Hiranuma, Hošino, Kaja, Kido, Koiso, Minami, Oka, Óšima, Sató, Šimada, Širatori, Suzuki, Umezu). Ministr zahraničí Tógó byl odsouzen k dvacetiletému vězení, ale roku 1949 ve vězení zemřel. Diplomát Šigemicu obdržel sedmiletý trest odnětí svobody, ale již v roce 1950 byl podmíněčně propuštěn.

6.2 Potvrzení rozsudku a nesouhlasná vyjádření

Po vynesení rozsudku generál MacArthur 22. listopadu 1948 potvrdil v plném rozsahu rozhodnutí Mezinárodního vojenského tribunálu a zamítl všechny žádosti o odložení poprav. Vzápětí se sedm obhájců¹⁷⁸ odvolalo k americkému Nejvyššímu soudu, který od počátku prosince 1948 řešil otázku, zda přijmout tyto stížnosti k projednání. Jednalo se však o žádost k revizi rozsudku vydaného mezinárodním tribunálem (i když pod patronací USA) obracející se k soudu národnímu. Nejvyšší soud nakonec rozhodl o tom, že není oprávněn ke změně rozsudku a 23. prosince 1948 byl na nádvoří věznice Sugamo vykonán rozsudek smrti oběšením nad sedmi odsouzenými osobami.¹⁷⁹

¹⁷⁷ BOISTER, CRYER, s. 618.

¹⁷⁸ Odvolání podali prostřednictvím svých obhájců Dohihara, Hirota, Kido, Óka, Sató, Šimada a Tógó. SMIRNOV, s. 99.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 99–100.

Konečný rozsudek byl plně podporován osmi soudci z jedenácti, tři měli výhrady k závěrečnému usnesení, které nezapomněli uvést ve svých nesouhlasných nálezech. Jednalo se o francouzského zástupce Henriho Bernarda, nizozemského Rölunga a indického soudce Pála.¹⁸⁰ Soudce Bernard ve svém odporujícím příspěvku zmiňoval absenci vyšetřování císaře Hirohita a jeho rodinných příslušníků, podle něj měl být císař hlavním obžalovaným.¹⁸¹

Nizozemský zástupce soudce Rölung oproti svému francouzskému kolegovi považoval císaře za pouhou figurku a neprotestoval proti jeho beztrestnosti. Měl námitky především proti nedostatečně formulované chartě tohoto tribunálu, kde odmítal vysvětlení pojmu agrese. Nepovažoval takto definovanou agresi jako zločin mezinárodního práva a podle jeho názoru měli být čtyři z obžalovaných shledáni nevinnými z tohoto trestného činu – Kido, Hara, Hirota, Šigemicu a Tógó.¹⁸² Indický zástupce soudce Pál ve svém nesouhlasném nálezu prohlásil všechny obžalované za nevinné. Z hlediska práva Pál odmítl vyvolání a vedení války jako akt zločinu – jedná se o právo každého suverénního státu. Obžalovaní se tedy ničím neprovinili a měli by všichni být zproštěni viny. Všechny nesouhlasné nálezy byly pečlivě zaevidovány, při vynesení rozsudku stačil souhlas většiny soudců.¹⁸³

6.3 Bezprostřední reakce japonské společnosti

Na Tokijský válečný tribunál se v samotném Japonsku pohlíželo zcela odlišně, než kupříkladu na obdobný proces v německém městě Norimberku. Činy příslušníků nacistického Německa byly páčány před zraky celé Evropy a během procesu vycházela najevo nesporná fakta o nacistických činech. V Japonsku přímá vyhlazovací politika a antisemitismus chyběly, před soud bylo v konečném důsledku postaveno

¹⁸⁰ COMYNS-CARR, A. S., *The Tokyo War Crimes Trial*. In: *Far Eastern Survey* 18, 1949, 10, s. 109.

¹⁸¹ BOISTER, CRYER, s. 676–677.

¹⁸² BOISTER, s. 283–284.

¹⁸³ BIX, s. 467.

vysoké politické i armádní vedení, které se činilo zodpovědné za rozpoutání války.

V prosinci 1948 byl vynesena rozsudek nad pětadvaceti hlavními obžalovanými. Nejvyšší trest obdržel bývalý premiér Hideki Tódžó a spolu s ním dalších pět generálů: Seiširó Itagaki, Heitaró Kimura, Kendži Doihara, Iwane Macui a Akira Mutó. K trestu smrti byl rovněž odsouzen bývalý diplomat a premiér Kóki Hirota.¹⁸⁴ Stranou od politických a armádních špiček stála osoba japonského císaře, nejvyššího vojenského velitele a prvního muže státu, jenž si dokázal svoje postavení (i díky výrazné podpoře Spojených států amerických) v pozměněné podobě zachovat. V průběhu procesu byla několikrát zmiňována jeho role ve snaze ukončit ničující válku rozpoutanou z popudu militaristických politických klik. Proti císaři Hirohitovi nakonec žádný z obžalovaných nevyprávěl a všichni raději brali vinu na sebe, než by obvinili císaře.

Hlavní pováleční představitelé kladli důraz na zavedení demokratických ideálů společně s myšlenkou již nikdy nezavést svůj národ do ničujícího válečného konfliktu. Mezi veřejností se pak díky průběžnému zveřejňování svědectví a výpovědí z procesu vzvedl odpor vůči militarismu a válce jako takové, což jen posílilo hladký průběh demokratických reforem, které byly všeobecně pozitivně přijímány.¹⁸⁵

Podobně jako při Norimberském procesu se na základě velkého množství důkazního materiálu dostaly na povrch takové skutky, jako například brutální zacházení se spojeneckými zajatci a civilisty. K následným popravám a úmrtím spojeneckých vojáků i civilistů docházelo na mnoha místech v oblasti Asie a Tichomoří – pochod smrti na poloostrově Bataan, budování železniční tratě v nelidských podmínkách mezi Thajskem a Barmou, kruté činy spáchané při dobytí čínského města Nankingu. Dále došlo k podrobnému vylíčení japonského vraždění obyvatel filipínské Manily, Mezinárodní soudní tribunál rovněž

¹⁸⁴ DEMANDT, Alexander, *Moc a právo. Velké hrdelní procesy*, Praha 1998, s. 248–249.

¹⁸⁵ BIX, s. 470.

přijal důkazy týkající se případů znásilňování žen na okupovaném území, z čehož se stal v budoucnu uznávaný precedent při procesu s novodobými válečnými zločinci.¹⁸⁶

Samozřejmě, že se na druhé straně neobešlo konání Tokijského tribunálů bez kritických ohlasů. Mezi nejvýznamnější námitky (podobně jako při konání Norimberského procesu v Německu) patřila kritika zavedení anglosaského práva v rámci soudního přelíčení a hlavní důraz na obžalobu ze spiknutí – s těmito aspekty neměli japonští a neameričtí právníci velké zkušenosti.¹⁸⁷ Kromě těchto výtek se stalo rovněž předmětem kritiky neprojednávání zločinů, kterých se dopustili Spojenci – jednalo se především o svržení atomových bomb na města Hirošimu a Nagasaki, stejně jako o bezohledné ruské zacházení s japonskými válečnými zajatci. Podle dalších kritiků se výkon spravedlnosti narušil i tím, když vrchní velitel okupační správy generál MacArthur v předstihu zaručil beztrestnost císaři Hirohitovi a představitelům z významných podnikatelských a finančních kruhů – oproti poválečné situaci v Německu, kdy tito představitelé figurovali v několika procesech, prezident Říšské banky Hjalmar Schacht stanul mezi obžalovanými i během samotného Norimberského procesu.¹⁸⁸

Japonská veřejnost k Tokijskému procesu i přes zveřejňování svědectví a závěrů tribunálu v denním tisku zaujímala spíše pasivní postoj. Teprve až díky médiím se obyčejní Japonci v plné míře dozvěděli o válečných zločinech odehrávajících se za hranicemi jejich země. Díky Tokijskému procesu se do širšího povědomí dostaly také události odehrávající se ještě před začátkem druhé světové války, stejně jako události následující. Po vyhlášení rozsudku tedy byla hlavní reakcí Japonců na prvním místě snaha o obnovu země, zavedení demokratických principů a zbavení se militaristického vlivu.¹⁸⁹

¹⁸⁶ BIX, s. 470.

¹⁸⁷ USHIMURA, s. 104.

¹⁸⁸ FINN, s. 56.

¹⁸⁹ USHIMURA, s. 165–166.

7 OBDOBNÉ VÁLEČNÉ PROCESY

Mezi největší a nejznámější procesy s válečnými zločinci bezesporu patří Norimberský a Tokijský tribunál – soudy se zástupci nacistického Německa a císařského Japonska. Odehrávaly se samozřejmě ještě další menší procesy a soudy s kolaboranty, které bezprostředně následovaly po skončení války. Právě Norimberský tribunál například poprvé odsoudil vedení útočné války a v jeho průběhu došlo k uznání dalších významných precedentů, podle kterých se postupovalo v budoucích procesech s válečnými zločinci.¹⁹⁰

7.1 Norimberský proces

Již v roce 1942 si Spojenci označili za hlavní cíl potrestání německých válečných zločinců. Hlavní iniciativa ke zřízení společného soudu vítězných mocností vzešla od Spojených států amerických, když na začátku května 1945 americký prezident Truman jmenoval soudce Nejvyššího federálního soudu Roberta Jacksona zplnomocněncem pro následná jednání s ostatními Spojenci a se sborem amerických žalobců. V srpnu 1945 došlo k uzavření Londýnské dohody, která v sobě zahrnovala základní požadavky k potrestání válečných zločinců a stanovila místo konání tribunálu ve městě Norimberk.¹⁹¹

Součástí Londýnské dohody se stal i Statut soudního dvora obsahující soupis nejdůležitějších právních norem, které definovaly kompetence tribunálu a zároveň se staly zákonem, podle nějž měly být zločiny souzeny. Tímto krokem mělo být zabráněno tomu, aby se obžalovaní později odvolávali na mezinárodní trestní právo. Soudní dvůr Norimberského procesu se následně sestával ze čtyř soudců, které

¹⁹⁰ HONIG, F., *War Crimes Trials. Lessons for the Future*. In: *International Affairs* 26, 1950, 4, s. 524–525.

¹⁹¹ DEMANDT, s. 237–238.

jmenovaly čtyři vítězné mocnosti,¹⁹² předsedou byl zvolen britský soudce Geoffrey Lawrence.¹⁹³

Dne 20. listopadu 1945 došlo v norimberském Paláci spravedlnosti k zahájení zasedání Mezinárodního vojenského tribunálu. Na lavici obžalovaných stanulo dvacet jedna obviněných, tři další nebyli přítomni (pěťasedmdesátiletý Gustav Krupp byl shledán nezpůsobilým podstoupit soudní proces, Robert Ley spáchal před začátkem procesu sebevraždu ve své cele a Martin Bormann byl souzen v nepřítomnosti).¹⁹⁴

Spojenci již v průběhu války plánovali postavit vrchní představitele nepřátelských režimů před soud, konce války se ale Adolf Hitler, Benito Mussolini, Heinrich Himmler a Joseph Goebbels nedožili. Proto se přistoupilo k obvinění dalších významných představitelů nacistického Německa. Obžalováni byli: Hermann Göring (říšský maršál, vrchní velitel Luftwaffe), Karl Dönitz (vrchní velitel námořnictva a po smrti Hitlera hlava státu), Hans Frank (generální guvernér Polska) Wilhelm Frick (říšský ministr vnitra), Hans Fritzsche (komentátor německého rozhlasu), Walther Funk (říšský ministr hospodářství a prezident Říšské banky), Rudolf Hess (před svým odletem do Anglie v roce 1941 po Göringovi druhý Hitlerův zástupce), Alfred Jodl (šéf velitelského štábu Wehrmachtu), Ernst Kaltenbrunner (od roku 1942 šéf Hlavního říšského bezpečnostního úřadu), Wilhelm Keitel (šéf vrchního velení Wehrmachtu), Konstantin von Neurath (říšský ministr zahraničí, poté říšský protektor Čech a Moravy), Franz von Papen (do roku 1934 vykonával funkci Hitlerova vicekancléře), Erich Reader (do roku 1943 vrchní velitel válečného námořnictva), Joachim von Ribbentrop (říšský ministr zahraničí), Alfred Rosenberg (stranický ideolog a říšský ministr pro okupovaná východní území), Fritz Sauckel (generální zplnomocněnec pro pracovní nasazení), Hjalmar Schacht (do roku 1937 říšský ministr hospodářství, do roku 1939

¹⁹² Tři ze jmenovaných soudců byli civilisté, sovětský člen byl důstojník. Kromě britského předsedy tvořili soudní dvůr ministr spravedlnosti Francis Biddle za Spojené státy, profesor trestního práva H. Donnedieu de Vabres za Francii a generálmajor I. T. Nikitčenko za Sovětský svaz. DEMANT, s. 239.

¹⁹³ Tamtéž, s. 239.

¹⁹⁴ IRVING, David, *Norimberk. Poslední bitva*, Praha 1997, s. 139.

prezident Říšské banky), Baldur von Schirach (říšský vedoucí mládeže), Arthur Seyss-Inquart (říšský komisař Nizozemí), Albert Speer (ministr zbrojního průmyslu), Julius Streicher (vedoucí v župě Franky a vydavatel listu „Der Stürmer“).¹⁹⁵

Po deseti měsících výslechů a svědectví, kdy se na povrch dostávaly kruté činy a nacistické praktiky, byl 1. října 1946 vynesena konečný rozsudek, na jehož základě bylo vykonáno deset nejvyšších trestů oběšením (Hermann Göring noc před popravou spáchal ve své cele sebevraždu) na Frankovi, Frickovi, Jodlovi, Kaltenbrunnerovi, Keitelovi, Ribbentropovi, Rosenbergovi, Sauckelovi, Seyss-Inquartovi a Streicherovi. Další obvinění Hess, Funk a Reader obdrželi doživotní tresty,¹⁹⁶ Schirach a Speer dvacet let odnětí svobody, patnáct let von Neurath, deset let Dönitz. Osvobození a zbavení všech obvinění byli nakonec von Papen, Schacht a Fritsche.¹⁹⁷

Kromě jednotlivců byly souzeny i skupiny a organizace činné v nacistickém Německu. To se týkalo především celé říšské vlády, vůdců NSDAP, oddílů SS včetně bezpečnostní služby SD, tajné policie Gestapa, generálního štábu a vrchního velení německého Wehrmachtu. Nakonec byly dle konečného rozsudku odsouzeny jako zločinné organizace SS, SD, Gestapo, vůdci NSDAP, ne však říšský kabinet s generálním štábem a vrchním velením Wehrmachtu.¹⁹⁸

Norimberský proces předcházel delšímu a většímu Tokijskému tribunálu, v jehož průběhu byly poprvé definovány zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, které se staly páteří i Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.¹⁹⁹

¹⁹⁵ DEMANDT, s. 235–236.

¹⁹⁶ Ze zdravotních důvodů byly nakonec doživotní tresty u Raedera a Funka zkráceny – první jmenovaný opustil věznici ve Špandavě roku 1955, druhý v roce 1957. IRVING, s. 219.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 217–219.

¹⁹⁸ DEMANDT, s. 236–237.

¹⁹⁹ HONIG, s. 522–523.

7.2 Další válečné procesy v Evropě

Stíhání dalších válečných zločinců bylo zahrnuto již v článku 5 statutu Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku. Díky tomuto článku se předpokládalo, že dojde k potrestání i dalších podezřelých z válečných zločinů, kteří nebyli zahrnuti do Norimberského procesu. Právě v průběhu tohoto soudního přelíčení vycházely najevo další a další nacistické ukrutnosti, které bylo nutno zdokumentovat a připravit k procesům.²⁰⁰

Po vzájemné dohodě mezi Spojenci bylo možno soudit válečné zločince zvláště v jednotlivých německých okupačních zónách (americké, britské, francouzské a sovětské). Kromě zločinů proti míru, lidskosti a válečných zločinů mohli být samozřejmě stíháni i příslušníci zločinných organizací. Jako první byli souzeni dozorcí z koncentračních táborů, v listopadu 1945 například proběhl v americké okupační zóně soud s dozorcí a lékaři z koncentračního tábora v Dachau.²⁰¹

Zprvu nikdo nevěřil zprávám o zločinech, které byly páčány v koncentračních táborech. To se brzy změnilo s postupem spojeneckých vojsk na jaře 1945, kdy začaly šířit zprávy o krutých činech konaných v táborech. Tábor v Dachau sloužil také k testování nových léků a dalším lékařským pokusům, takže soud posuzoval nejen kruté chování dozorců, ale i jednání zdejších doktorů. Obžalovaní se hájili poslušáním rozkazů z vyšších míst, ale nakonec jich bylo třicet osm odsouzeno k trestu smrti. Souzeni byli rovněž dozorcí z koncentračního tábora v Belsenu v britské okupační zóně, kdy jedenáct obžalovaných obdrželo nejvyšší trest a ostatní dlouhodobý pobyt ve vězení.²⁰²

Po obžalování hlavních nacistických představitelů v rámci Norimberského procesu proběhly i následné soudy s druhou garniturou. Mezi léty 1946 až 1949 se v americké okupační zóně uskutečnilo dalších dvanáct procesů proti 199 obžalovaným vojákům, diplomatům,

²⁰⁰ HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986, s. 157.

²⁰¹ Tamtéž, s. 161–162.

²⁰² Tamtéž, s. 162–163.

podnikatelům a lékařům. Nakonec bylo vyneseno třicet šest rozsudků smrti, dvacet tři doživotních trestů a 102 trestů odnětí svobody. Mezi tyto procesy spadaly například: „lékařský“ proces s Karlem Brandtem a dvaadvaceti dalšími obžalovanými, Milchův proces proti generálovi polnímu maršálovi Eberhardu Milchovi, „právnícký“ proces proti Josefu Alstötterovi a dalším třinácti osobám, proces s „Hlavním hospodářským a správním úřadem SS“ proti Oswaldu Pohlovi a sedmnácti spoluviníkům.²⁰³ Dále rovněž proces s „IG-Farben“ proti Carlu Krauchovi a dvaadvaceti dalším obviněným, proces s Friedrichem Flickem, Alfredem Kruppem a proces s „Wilhelmstrasse“.²⁰⁴

V britské okupační zóně proběhl první proces proti porušovatelům mezinárodních úmluv o válce na moři – na lavici obžalovaných stanul kapitán německé ponorky U 852 Heinz-Wilhelm Eck a další čtyři členové jeho posádky, všichni podezřelí ze zabíjení trosečníků torpédovaných lodí. Kapitán Eck byl spolu se třemi členy posádky následně shledán vinným a odsouzení byli zastřeleni v Hamburku v prosinci 1945.²⁰⁵ Celkově se odhaduje, že dále došlo pod patronací Velké Británie k 541 procesům, Austrálie 275, Francie 271, Nizozemí 35, Polska 25, Norska 11, Kanady 5, Číny 2 a v Řecku k jednomu procesu.²⁰⁶

7.3 Procesy s válečnými zločinci na Dálném východě

Po ukončení druhé světové války znamenalo ustanovení Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ v Tokiu snahu o potrestání japonských válečných zločinců. Tokijským tribunálem tato snaha nekončila. Stovky dalších poválečných procesů se odehrávaly v mnoha dalších státech. Zjišťování důkazů, stíhání a zajišťování mnoha tisíc jiných Japonců obviněných z válečných zločinů si vyžádalo mnoho práce, proto k tomuto účelu vybudovali Spojenci rozsáhlý aparát. Hlavní tíži tohoto úkolu nesly britské a americké vojenské úřady. Každá z těchto

²⁰³ DEMANDT, s. 248.

²⁰⁴ HONIG, s. 527.

²⁰⁵ HONZÍK, s. 163–164.

²⁰⁶ DEMANDT, s. 248.

zemí si ustanovila vlastní vyšetřovací komisi, Britové v Singapuru, Američané v Tokiu.²⁰⁷

7.3.1 Britské vojenské úřady

Vyšetřováním a souzením osob, které se dopustily válečných zločinů na britských státních příslušnících, bylo pověřeno vrchní velitelství spojeneckých pozemních sil pro jihovýchodní Asii. Tomuto vrchnímu velitelství podléhala rozsáhlá oblast Singapuru, Malajsie, Siamu, Francouzské Indočíny, Barmy, Hongkongu, Šanghaje, Britského severního Bornea, Nizozemské východní Indie. Byla ustanovena komise pro vyšetřování válečných zločinů a celá tato organizace byla nakonec podřízena pobočce generálního vojenského prokurátora, která se zodpovídala přímo generálnímu vojenskému prokurátorovi v Londýně.²⁰⁸

Činnost celého aparátu probíhala následovně: po kapitulaci Japonska padly do spojeneckých rukou japonské síly v jihovýchodní Asii, s nimi rovněž personál zajateckých táborů, pověstný svou brutalitou, všichni byli vyfotografováni a jejich snímky byly následně předkládány bývalým válečným zajatcům, každému zajatci bylo předloženo šest fotografií, na jejichž základě byli identifikováni váleční zločinci. Bylo pořízeno přes 10 000 fotografií, které pak byly po identifikaci odeslány společně s přísaznými prohlášeními odboru pro registrování válečných zločinců v Singapuru. Odtud pak byly následně vysílány vyšetřovací skupiny.²⁰⁹

Tyto skupiny následně operovaly v celé oblasti, někdy v poměrně civilizovaných místech, někdy v hluboké džungli. Pomocí fotografií, přísazných prohlášení, výpovědí místních svědků a občasných dobrovolných přiznání obžalovaných zpracovaly skupiny jednotlivé případy a odesílaly je již uzavřené právnímu odboru komise pro vyšetřování válečných zločinů. V každém jasně prokázaném případě

²⁰⁷ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, London 1948, s. 381.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 381.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 382.

zločinu předal právní odbor obžalovaného soudu. Bývalí angličtí zajatci se účastnili procesů jako svědkové, pokud se nemohli dostavit, použilo se jejich písemných přísedných výpovědí. Všechny případy však neproběhly takto jednoduše. Mnoho podezřelých z válečných zločinů zmizelo, protože byli ještě před kapitulací přeloženi do jiných oblastí. Pátrání po těchto zločincích i tak probíhalo s velkými úspěchy.²¹⁰

Následné procesy založené na činnosti vyšetřovacích skupin se odehrávaly před britskými, australskými, nizozemskými nebo francouzskými soudy. Celkem dvanáct britských vojenských tribunálů bylo ustanoveno v Singapuru, Rangúnu, Hongkongu, Malajsii a na Britském severním Borneu. Do února 1948 bylo souzeno britskými soudy 931 japonských válečných zločinců.²¹¹

7.3.2 Vojenské úřady Spojených států amerických

Na základě směrnice vydané štábem náčelníků ozbrojených sil v USA bylo nařízeno vyšetřování, stíhání a zajištění všech osob podezřelých z válečných zločinů. Tato směrnice rovněž stanovila opatření týkající se předávání válečných zločinců, kteří byli stíháni i jinými státy. Rovněž zmocňovala vrchního velitele spojeneckých sil generála MacArthura ke zřizování zvláštních mezinárodních soudů, stejně jako opravňovala vojenské velitele všech zemí podílejících se na okupaci Japonska ke zřizování vojenských soudů k souzení válečných zločinů.²¹²

Došlo k ustanovení dvou úřadů pro vyšetřování válečných zločinů: první se zabýval stíháním hlavních japonských zločinců (Tokijský tribunál), druhý vyšetřoval a stíhal ostatní válečné zločince. Tato druhá organizace identifikovala, vypátrala, zajistila a postavila před soud tisíce japonských válečných zločinců. Vyšetřovací divize vyšetřila téměř 3 000

²¹⁰ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 382.

²¹¹ Tamtéž, s. 382–383.

²¹² Tamtéž, s. 383.

případů a její působnost se vztahovala na oblasti Barmy, Siamu, Francouzské Indočíny, Malajsie, Singapuru, Sumatry, Jávy a Bornea.²¹³

Unikátní proces proběhl například na ostrově Guam (nejjižnější část souostroví Mariany v severozápadním Pacifiku) pod patronací Spojených států amerických a admirála Johna D. Murphyho.²¹⁴ Po dlouhých letech jednání Guamského válečného tribunálu, kdy se mimo válečné zločiny a kruté zacházení s válečnými vězni projednávaly i takové věci, jako kanibalismus, se dospělo v květnu 1949 ke konečným rozsudkům. Celkově bylo obžalováno 148 Japonců a příslušníků tichomořských národů, 123 z nich byli příslušníci Císařské armády. Bylo vyneseno třicet rozsudků smrti, ale několika z nich byl posléze zmírněn trest na odnětí svobody. Z tohoto důvodu byl nakonec na Guamu vykonán nejvyšší trest pouze u deseti odsouzených.²¹⁵

V průběhu konání Tokijského procesu se paralelně odehrával i soud s válečnými zločinci v Nankingu, kteří se podíleli na hromadných ukrutných činech páchaných zde v průběhu let 1937 až 1938. V Tokiu se na lavici obžalovaných zodpovídal generál Iwane Macui, který byl posléze odsouzen k trestu smrti, stejně jako generálové Hisao Tani a Rensuke Isogai v Nankingu.²¹⁶

Před vojenský soud v Manile byl postaven i generál Masaharu Homma, který byl jako vrchní velitel japonských sil při invazi na Filipíny uznán zodpovědným za bataanský pochod smrti v průběhu roku 1942. Vojenský soud ho odsoudil k nejvyššímu trestu, který byl následně vykonán v dubnu 1946.²¹⁷

²¹³ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 383–385.

²¹⁴ MAGA, Timothy, „*Away from Tokyo*“. *The Pacific Islands War Crimes Trials 1945–1949*. In: *The Journal of Pacific History* 36, 2001, 1, s. 37.

²¹⁵ Tamtéž, s. 50.

²¹⁶ BIX, s. 470.

²¹⁷ MACARTHUR, s. 174.

7.3.3 Australské vojenské soudy

První zprávy o páčání válečných zločinů na australských vojácích se objevily po japonské invazi na Nové Británii v lednu 1942. Zprávy přinesli vojáci, kteří uprchli z tohoto ostrova na pevninu. I zprávy o dalších japonských zvěrstvech přinesli do Austrálie většinou vojáci, jimž se podařilo uniknout před zajetím. Na základě těchto informací začaly australské vojenské úřady shromažďovat údaje od důstojníků i vojáků o porušování válečných zákonů Japonci.²¹⁸

Dne 8. června 1944 jmenovala australská vláda zvláštního komisaře pro vyšetřování válečných zločinů, kterých se Japonci dopustili na příslušnících australské armády. Komisařem byl jmenován sir William Webb, předseda australského Nejvyššího soudu, později jmenovaný předsedou Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ.²¹⁹

Po japonské kapitulaci získaly australské úřady další důkazní materiál od osvobozených zajatců a internovaných civilistů, což později vedlo k zatčení a usvědčení mnoha obviněných japonských válečných zločinců. Krátce po kapitulaci Japonska bylo rovněž v Austrálii uzákoněno nařízení, které zmocňovalo generálního guvernéra po dohodě s vojenskými veliteli zřizovat vojenské soudy pro stíhání válečných zločinců.²²⁰

Australský odbor pro vyšetřování válečných zločinů působící v Singapuru byl ustanoven v prosinci 1945 a zabýval se převážně případy, které se odehrály v Malajsii, na barmsko-siamské železnici a v Nizozemské východní Indii. Úzce samozřejmě spolupracoval s britskými úřady pro vyšetřování válečných zločinů, stejně jako s nizozemskými vojenskými úřady na Jávě. Bylo zřízeno mnoho australských soudů,

²¹⁸ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 386.

²¹⁹ Tamtéž, s. 387.

²²⁰ Tamtéž, s. 387.

mnozí váleční zločinci byli souzeni britskými vojenskými soudy, při kterých zasedal vždy jako člen i australský zástupce.²²¹

²²¹ *The History of the United Nations War Crimes Commission*, s. 388.

8 ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce je zmapování průběhu Tokijského tribunálu, přičemž nebyly opomenuty ani události těsně předcházející tomuto procesu s japonskými válečnými zločinci. Jedná se zejména o vstup Japonského císařství do druhé světové války na straně nacistického Německa. K tomuto rozhodnutí vedlo několik faktorů.

Nástup japonského militarismu byl patrný již od 30. let, kdy vyústil v postupné sblížení s Hitlerovým nacistickým Německem. Právě na začátku 30. let došlo k vyprovokování „incidentu“ v Číně, tedy konfliktu bez oficiálního vyhlášení války. V průběhu této agrese se odehrály kruté zločiny na civilním obyvatelstvu, které vyvrcholily dobytím Nankingu na konci roku 1937, po kterém následovalo několikaměsíční vraždění.

Vzhledem k tomuto vývoji na asijském kontinentu a vzrůstajícímu japonskému expanzionismu přistoupily Spojené státy americké k rozsáhlým ekonomickým sankcím, které měly dalekosáhlý dopad na japonské hospodářství, které nebylo surovinově soběstačné. Především se začala nedostávat životně důležitá ropa a japonská vláda, která musela čelit brzy hrozícímu nedostatku této suroviny, se rozhodla pro urychlení válečných příprav. Tyto přípravy probíhaly již od počátku roku 1941 a 7. prosince téhož roku vyústily do překvapivého a úspěšného útoku na americkou tichomořskou základnu na Havajských ostrovech. O den později schválil Kongres vstup Spojených států do války proti Japonsku, čímž začala válka v Pacifiku. Její počátek se nesl v duchu rychlých a překvapivých vítězství Japonska. Velmi brzy byl dobyt britský Singapur i Filipíny. Přelomem se staly teprve dvě důležité bitvy v polovině roku 1942: bitva v Korálovém moři a o Midwayské ostrovy, ve kterých již Japonci nezaznamenali svá dřívější vítězství.

Následovaly dlouhotrvající a úporné boje, které začaly na ostrově Guadalcanal a pokračovaly až k Okinawě a Iwodžimě, kdy se spojenecká vojska ocitla již blízko Japonským ostrovům. I přes utrpěné materiální škody a obrovské ztráty na lidských životech Japonsko odmítalo přistoupit

ke kapitulaci, proto se Spojené státy americké nakonec rozhodly přistoupit ke svržení atomových bomb na japonská města Hirošimu a Nagasaki na počátku srpna 1945. Japonsko krátce poté přistoupilo na podmínky Postupimské deklarace a jeho zástupci podepsali 2. září 1945 na palubě americké lodi *Missouri* kapitulační dokument.

Japonskou kapitulací začala spojenecká okupace tohoto území. Spojenci se především snažili zreformovat japonskou vládu a zmodernizovat celý stát, což se ve velké míře podařilo. Hlavní postavou okupační správy se stal americký generál Douglas MacArthur, který jako nejvyšší spojenecký velitel sice postupoval podle direktiv zasílaných z Washingtonu, ale zároveň se snažil o lidský přístup k národu s dlouhou kulturní tradicí. Pro Japonsko nastala doba velkých reforem, které měly v první řadě zdemokratizovat dříve militaristický stát. Tyto reformy obsahovaly snahu o ženskou emancipaci a větší demokratizaci školského, právního a hospodářského principu. Roku 1947 byla rovněž přijata nová ústava, která nahrazovala ústavu z doby Meidži. Další reformní kroky se zaměřovaly na hospodářský sektor, kde se spojenecká okupační správa snažila o rozbití tak zvaných *zaibacu*, velkých průmyslových a finančních konglomerátů. Omezení vlivu těchto koncernů se podařilo udržet jen po dobu okupace, po jejím skončení získaly koncerny opět na síle a vlivu. Spojenecká okupace byla ukončena podepsáním sanfranciské mírové smlouvy (8. září 1951), na jejímž základě získalo Japonsko od dubna následujícího roku zpět svoji suverenitu a nezávislost.

V průběhu spojenecké okupace se odehrál i Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ, který zasedal v Tokiu od května 1946 do listopadu 1948. V rámci tohoto procesu byli souzeni japonští váleční zločinci, přičemž na lavici obžalovaných usedli většinou zástupci vojenských či politických sil. Obviněno bylo celkem dvacet osm osob, z nichž se konce procesu nedožili dva z obžalovaných, dr. Šúmei Ókawa byl zproštěn všech obvinění a prohlášen za duševně nezpůsobilého.

Potrestání válečných zločinců se stalo cílem Spojenců již v průběhu druhé světové války. Po roce 1945 dostaly válečné zločiny zcela nový význam a muselo se přistoupit k jejich novému definování. Primárně měly být souzeny zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Právním základem se stala Charta mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ, která byla vyhlášena na počátku roku 1946. Tato Charta ustanovila složení, soudní působnost a funkce budoucího Tokijského tribunálu s japonskými válečnými zločinci. Charta rovněž obsahovala vymezení nově zformulovaných zločinů proti míru a lidskosti.

Dále v průběhu února a března 1946 začala Mezinárodní sekce žaloby pracovat na vypracování obžaloby, stejně jako na výsleších prvních svědků a shromažďování prvních dokumentů důležitých pro pozdější proces. Vrchním žalobcem byl jmenován americký prokurátor Joseph B. Keenan, kterému samozřejmě pomáhali další právníci. Výkonný výbor této Mezinárodní sekce obžaloby následně zveřejnil seznam osmadvaceti obviněných, kteří měli být souzeni Tokijským tribunálem. Mezi obžalovanými byli jak zástupci vojenských sil, tak politici a diplomaté.

Obžalováni byli: generál Sadao Araki, generál Kendži Dohihara, plukovník Kingoró Hašimoto, polní maršál Šunroku Hata, Kiičiró Hiranuma, Kóki Hirota, Naoki Hošino, generál Seiširó Itagaki, Okinori Kaja, markýz Kóiči Kido, generál Heitaró Kimura, Kuniaki Koiso, generál Iwane Macui, Jósuke Macuoka, generál Džiró Minami, generál Akira Mutó, admirál Osami Nagano, admirál Takazumi Oka, dr. Šúmei Ókawa, generál Hiroši Óšima, generál Kenrjó Sató, Mamoru Šigemicu, admirál Šigetaró Šimada, Tašio Širatori, generál Teiči Suzuki, generál Hideki Tódžó, Šigenori Tógó, generál Jošidžiró Umezu. Konečný rozsudek si nakonec vyslechlo pětadvacet obviněných.

První zasedání Tokijského tribunálu se odehrálo 3. května 1946 v bývalé budově Ministerstva války. Proces pak trval téměř dva a půl roku. Obžaloba se skládala z 55 bodů, které byly rozděleny na tři oddíly –

prvních 36 bodů vymezovalo zločiny proti míru, v jejichž rámci byly zařazeny body popisující široké spiknutí, vedení agresivní války proti Spojencům a Číně. Druhá skupina 16 bodů se týkala činů vraždy, stejně jako válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Poslední tři body zahrnovaly zločiny proti lidskosti a válečné zločiny páchané na válečných zajatcích.

Žaloba předkládala své důkazní materiály (smlouvy, dohody a další dokumenty) téměř po dobu osmi měsíců do ledna 1947 a vyslechla přes na 109 svědků, u dalších 561 doložila písemná svědectví. Obhajoba se pak dalších jedenáct měsíců snažila prokázat nevinnu obžalovaných, předvolala 310 svědků a předložila 214 dalších písemných svědectví. Každý z obviněných měl k dispozici amerického a japonského právníka, velmi často se ale spolu nedokázali domluvit na jednotném postupu. Problémem se ukázalo i dvojjazyčné vedení procesu (v angličtině a japonštině), protože docházelo ke zkreslení překladu z jednoho do druhého jazyka a mnoho pasáží pro svůj nejednoznačný překlad muselo být postoupeno zkušeným lingvistům.

Poslední svědectví byla zaznamenána v polovině dubna 1948, následně byl Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný východ na půl roku odročen, aby mohl být v listopadu vynesena rozsudek. Předseda Tokijského tribunálu soudce Webb ve své řeči shrnul celý průběh procesu a fakta v jednotlivých případech. Tribunál prokázal, že existoval společný plán spiknutí vzhledem k článku 1 obžaloby a toto spiknutí za účelem vedení agresivní války bylo samo o sobě trestuhodné na nejvyšší možné úrovni. Vzhledem k zjištěním soudu a přijatým svědectvím se individuální rozsudek nad skupinou obžalovaných zabýval pouze obviněními obsaženými v těchto článcích: 1, 27, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 54 a 55. Obžaloba tedy nebyla posuzována v plné výši 55 bodů.

Na základě rozsudku bylo sedm obžalovaných odsouzeno k trestu smrti oběšením – Dohihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Macui, Mutó a Tódžó. Šestnáct dalších obviněných bylo odsouzeno k doživotnímu vězení –

Araki, Hašimoto, Hata, Hiranuma, Hošino, Kaja, Kido, Koiso, Minami, Oka, Óšima, Sató, Šimada, Širatori, Suzuki, Umezu. Ministr zahraničí Tógó byl odsouzen k dvacetiletému vězení, ale roku 1949 ve vězení zemřel. Diplomát Šigemicu obdržel sedmiletý trest odnětí svobody, ale již v roce 1950 byl podmíněčně propuštěn. Z odsouzených Koiso, Širatori a Umezu zemřeli ve vězení, zbylých třináct bylo podmíněčně propuštěno po skončení spojenecké okupace Japonska.

Po vynesení rozsudku ještě ten samý měsíc generál MacArthur potvrdil v plném rozsahu toto rozhodnutí Mezinárodního vojenského tribunálu pro Dálný východ a zamítl všechny žádosti o odložení poprav. Přes okamžité odvolání několika obhájců k americkému Nejvyššímu soudu, byl nakonec konečný verdikt uznán a 23. prosince 1948 byl na nádvoří tokijské věznice Sugamo vykonán rozsudek smrti provazem na sedmi obžalovaných.

Na Tokijský tribunál pohlížela japonská veřejnost zcela odlišně, než tomu například bylo u obdobného Norimberského procesu v Německu. V Japonsku byli před soud postaveni vysocí představitelé militantních kruhů i zástupci politického vedení, kteří se činili zodpovědní za vstup Japonska do války. Zcela stranou stála osoba císaře Hirohita, který nebyl volán k zodpovědnosti a mohl si zachovat nadále svoji funkci v lehce pozměněné podobě. Především Američané pochopili, že osoba císaře je naprosto klíčová ke zdárnému průběhu okupace a k nastolení demokratických reforem, které měly za úkol přiblížit tradiční Japonsko blíže modernímu době, což se také ve velké míře v následujících letech podařilo.

9 BIBLIOGRAFIE

9.1 Prameny a literatura

ANDERSON, Janice, *Nejkrutější válečné zločiny v dějinách*, Frýdek-Místek 2009.

AUER, James E. (ed.), *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor. Who Was Responsible?*, Tokyo 2010.

BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013.

BIX, Herbert P., *Hirohito a vznik moderního Japonska*, Praha 2002.

BOISTER, Neil, CRYER, Robert (ed.), *Documents on the Tokyo International Military Tribunal. Charter, Indictment and Judgments*, Oxford 2008.

BOISTER, Neil, *The Tokyo International Military Tribunal. A Reappraisal*, Oxford 2008.

BROŽ, Ivan, *Pearl Harbor*, Praha 2011.

BROŽ, Ivan, *Vůdcové*, Praha 2001.

CRAIG, Albert M., REISCHAUER, Edwin O., *Dějiny Japonska*, Praha 2009.

DEMANDT, Alexander, *Moc a právo. Velké hrdelní procesy*, Praha 1998.

EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce. Historie japonského válečnictví*, Praha 2002.

FELTON, Merk, *Japonské gestapo. Vraždění, Chaos a mučení ve válečné Asii*, Praha 2010.

FINN, Richard B., *Winners in Peace. MacArthur, Yoshida and Postwar Japan*, Berkeley 1992.

HONZÍK, Miroslav, *Povstaňte, soud přichází*, Praha 1986.

IGUCHI, Takeo, *Demystifying Pearl Harbor. A New Perspective from Japan*, Tokyo 2010.

IRVING, David, *Norimberk. Poslední bitva*, Praha 1997.

JANSEN, Marius B., *The Making of Modern Japan*, Cambridge 2000.

MACARTHUR, Douglas, *Odvaha byla pravidlem*, Praha 2010.

MINEAR, Richard H., *Victors' Justice. The Tokyo War Crimes Trial*, Michigan 2001.

POULÍČEK, Jaroslav, *Druhá světová válka*, Praha 2010.

RAGINSKIJ, Mark Jurjevič, *Mezinárodní proces proti hlavním japonským válečným zločincům*, Praha 1952.

REES, Laurence, *Peklo na Východě*, Praha 2011.

RÖLING, Bernard Victor Aloysius, *Tokijský proces*, Praha 1995.

RUSSEL, Edward, F. L., *Rytíři Bušidó*, Praha 2012.

SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejícímu slunci*, Brno 2005.

SKŘIVAN, Aleš, *Cestou samurajů*, Praha 2005.

SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka 1931–1945*, Praha 1997.

SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006.

SMIRNOV, Lev Nikolajevič, *Soud v Tokiu*, Praha 1979.

SMITH, Peter C., *Bitva o Midway*, Brno 2005.

The History of the United Nations War Crimes Commission, London 1948.

TOLAND, John, *The Rising Sun. The Decline and Fall of the Japanese Empire 1936–1945*, New York 1970.

USHIMURA, Kei, *Beyond the 'Judgment of Civilization'. The Intellectual legacy of the Japanese War Crimes Trials 1946–1949*, Tokyo 2003.

9.2 Studie

ALBRECHT, A. R., *War Reprisals in the War Crimes Trials and in the Geneva Conventions of 1949*. In: *The American Journal of International Law* 47, 1953, 4, s. 590–614.

BISHOP, William W. Bishop Jr., *Koki Hirota et al. v. Douglas MacArthur*. In: *The American Journal of International Law* 43, 1949, 1, s. 170–172.

BOYD, Carl, *The Berlin-Tokyo Axis and Japanese Military Initiative*. In: *Modern Asian Studies* 15, 1981, 2, s. 311–388.

BROOK, Timothy, *The Tokyo Judgment and the Rape of Nanking*. In: *The Journal of Asian Studies* 60, 2001, 3, s. 673–700.

CASSESE, Antonio, *Reflections on International Criminal Justice*. In: *The Modern Law Review* 61, 1998, 1, s. 1–10.

COMYNS-CARR, A. S., *The Judgment of the International Military Tribunal for the Far East*. In: *Transactions of the Grotius Society* 34, 1948, s. 141–151.

COMYNS-CARR, A. S., *The Tokyo War Crimes Trial*. In: *Far Eastern Survey* 18, 1949, 10, s. 109–114.

GREEN, L. C., *International Crimes and the Legal Process*. In: *The International and Comparative Law Quarterly* 29, 1980, 4, s. 567–584.

Far Eastern Commission. In: *International Organization* 5, 1951, 3, s. 651–655.

FISHEL, Wesley R., *Japan under Macarthur. Retrospect and Prospect*. In: *The Western Political Quaterley* 4, 1951, 2, s. 210–225.

FINCH, George A., *The Nuremberg Trial and International Law*. In: *The American Journal of International Law* 41, 1947, 1, s. 20–37.

HAGAN, John, LEVI, Ron, *Crimes of War and the Force of Law*. In: *Social Forces* 83, 2005, 4, s. 1499–1534.

HONIG, F., *War Crimes Trials. Lessons for the Future*. In: *International Affairs* 26, 1950, 4, s. 522–532.

International Military Tribunal for the Fast East. In: *International Organization* 3, 1949, 1, s. 184–186.

MACKENZIE, S. P., *The Treatment of Prisoners of War in World War II*. In: *The Journal of Modern History* 66, 1994, 3, s. 487–520.

MAGA, Timothy, ‚*Away from Tokyo*‘. *The Pacific Islands War Crimes Trials 1945–1949*. In: *The Journal of Pacific History* 36, 2001, 1, s. 37–50.

MASLAND, John W., *Post-War Government and Politics of Japan*. In: *The Journal of Politics* 9, 1947, 4, s. 565–587.

MCNELLY, Theodore, *The Japanese Constitution. Child of the Cold War*. In: *Political Science Quarterly* 74, 1959, 2, s. 176–195.

MERON, Theodor, *Reflections on the Prosecution of War Crimes by International Tribunals*. In: *The American Journal of International Law* 100, 2006, 3, s. 551–579.

MOORE, Ray A., *Comment. Reflections on the Occupation of Japan*. In: *The Journal of Asian Studies* 38, 1979, 4, s. 721–734.

NEUMANN, Franz, *The War Crimes Trials*. In: *World Politics* 2, 1949, 1, s. 135–147.

PELLA, Vespasian V., *Towards an International Criminal Court*. In: *The American Journal of International Law* 44, 1950, 1, s. 37–68.

ROWE, David Nelson, *The New Japanese Constitution*. In: *Far Eastern Survey* 16, 1947, 2, s. 13–17.

RESUMÉ

This Thesis is focused on the development of the Tokyo International Military Tribunal with Japanese war criminals as well as the events immediately preceding. This Thesis also includes the explanation of main causes and reasons, which led to the Japanese participation in World War II. This conflict ended for Japan on September 2, 1945, with the signing the Terms of Surrender.

Almost seven years of Allied occupation of Japan followed, beneficial to both parts. SCAP tried to reform and modernize entire state together with Japanese government. The main character of the Allied occupation became U. S. General Douglas MacArthur, who as Supreme Allied Commander followed the directives sent from Washington, but also tried on human approach to a nation with a long cultural tradition. For Japan, there was a period of great reforms, which should primarily democratize previously militaristic state. These reforms included the efforts of women's emancipation and greater democratization of the education, legal and economic principles. 1947 was also adopted a new Constitution, which replaced the Constitution of the Meiji period.

During the Allied occupation took place the International Military Tribunal for the Far East, which took place in Tokyo from May 1946 to November 1948. Japanese war criminals were charged, most of the representatives of military or political forces. Totally, twenty-eight persons were charged, two of the defendants died before the end of the process. Dr. Okawa was acquitted of all charges and declared mentally unfit.

The Charter of the International Military Tribunal for the Far East, which was announced at the beginning of 1946, has become the legal basis of this Trial. This Charter established the functions of the court of the Tokyo tribunal of Japanese war criminals. The Charter also contained a newly formulated definition of crimes against peace and humanity.

According to the final Judgment, seven defendants were sentenced to death by hanging - Doihara, Hirota, Itagaki, Kimura, Matsui, Muto and Tojo. They were executed at Sugamo Prison on December 23, 1948. Sixteen other defendants were sentenced to life imprisonment - Araki, Hashimoto, Hata, Hiranuma, Hoshino, Kaya, Kido, Koiso, Minami, Oka, Oshima, Sato, Shimada, Shiratori, Suzuki, Umezu. Foreign Minister Togo was sentenced to twenty years in prison and died in prison in 1949. Shigemitsu received a seven-year prison sentence, in 1950 he was paroled. Koiso, Shiratori and Umezu died in prison, and the remaining thirteen were paroled after the end of the Allied occupation of Japan.